

Volitve zveznega prezidenta

Samo dobre tri tedne je še do 5. majnika, ko bodo volivci naše države z glasovnico neposredno odločili o tem, kdo bo za prihodnjih pet let kot zvezni prezident zavzemal najvišji položaj v naši republiki.

Zakonito določeni rok za prijavo kandidatov poteče sicer šele pojutrišnjem, vendar je že sedaj skoro gotovo, da bodo imeli volivci možnost izbire samo med dvema kandidatom: med sedanjim 67-letnim vicekanclerjem dr. Schärffom in upokojenim 75-letnim dunajskim profesorjem dr. Denkom.

Socialistični kandidat dr. Schärff je v javnosti znana in kot predsednik Socialistične stranke Avstrije politično dokaj jasno opredeljena osebnost. Kot član vseh avstrijskih vlad od vsega početka druge republike si je nedvomno pridobil k političnim tudi državniške izkušnje.

Vsega tega o dr. Denku ni mogoče reči. Širša javnost je do pred nedavnega komaj vedela zanj, čeprav si je kot kirurg in raziskovalec rakastih obolenj pridobil precejšnje ime v medicinskem svetu. V političnem življenju se ni pojavljal razen v več ali manj značilni vlogi člana dunajskega mestnega sveta za časa Dollfusove klerofašistične diktature, ki je pomenila začetek konca svobodne in samostojne prve republike.

Poleg presoje, kateremu izmed obeh kandidatov je treba dati prednost zgolj na temelju osebnih kvalit, človeškega značaja in dosedanjega udejstvovanja, je seve v prvi vrsti pomembno vedeti in videti, čigav predstavnik je prvi in čigav drugi kandidat, katere politične struje in družbeni činitelji propagirajo enega in kateri drugega. V tem pogledu pa je razlika zelo jasno zarisana.

O dr. Schärffu ni treba posebej podčrtavati, da kot kandidat Socialistične stranke in kot vodilna osebnost v njej predstavlja tiste množice avstrijskega prebivalstva, ki so bodisi kot delavci, bodisi kot nameščenci ali kot mali kmečki ljudje odvisni in navezani na delo svojih rok in svojega uma. Dr. Denka pa so našli in postavili kot svojega kandidata predstavniki obeh meščanskih strank, ki po svoji ideologiji in strukturi zastopata predvsem interese bogatih industrijskih, trgovskih in veleposestniških slojev.

Čeprav razglasa Ljudska stranka in stranka tako imenovanih »Freiheitliche«, ki se rekrutirajo večinoma iz bivših nacističnih vrst, svojega skupnega kandidata dr. Denka kot nepolitično in nestranksko osebnost, je več kot gotovo, da se zanj ne bi bili zedinili, če bi bil miselno tuj skupnim interesom teh krogov. Ob sedanjih prezidentskih volitvah je v osebni skupnega kandidata ÖVP in FPÖ prvič po letu 1945 prišlo do odkrite meščanske koalicije tudi na zunaj, duhovna školska in interesna sorodnost pa sta se itak že dolgo časa odražali v njunih skupnih prizadevanjih za izpodkopavanje in slabitev izhodišč in temeljev, ki so jih demokratske množice delovnih ljudi v teku časa že uspele izgraditi za nadaljnji razvoj in utrditve socialistične misli in svojih družbenih pozicij.

Prva in poglobljena naloga zveznega prezidenta je, da skrbno čuva demokratsko ustavo in zakonitost v državi. Največji interes, da v drugi republiki ne pride več do podobnih kršitev ustavnih pravic in svoboščin, kot smo jih z vsemi usodnimi posledicami doživeli v prvi republiki v letih 1933 do 1938, ko se je tedanji prezident iz meščanskega tabora izkazal za nesposobnega in nedoraslega svojim dolžnostim, ima nedvomno odvisni delovni človek. Ta interes ima še posebej tudi naše slovensko delovno ljudstvo. V svoji gospodarski in socialni odvisnosti se

Predlog manjšinskega odbora je nevarna igra

Zadnje nedeljo sta »Kleine Zeitung« in sklicujoč se na ponedeljkovo večerno objavo radia Celovec tudi »Die Neue Zeit« poročali o nekem predlogu manjšinskega odbora koroškega deželne zboru, ki baje priporoča deželnemu zboru sklep, da pozove koroško deželno vladu, da priporoča ministrskemu komiteju za izvedbo člena 7 Državne pogodbe vrsto ureditev, in sicer predvsem glede § 2 in 3 člena 7. V predmetnem predlogu je baje govora o osnovnem šolstvu, o nekem glasovanju o narodni pripadnosti in o dvojezičnih napisih.

Na naše tozadevno vprašanje na deželni vladi smo prejeli odgovor, da je delo odborov tajno in zaupno in da je zaradi tega poročilo v tej obliki nestvarno niti ne odgovarja resnici. V ostalem manjšinski odbor v zadnjem času sploh ni zasedal.

Kakor tudi je, ali gre za netočno poročilo ali za nerodno indiskretnost, je govoričenje o kakršnem koli glasovanju v danih koroških razmerah v osnovi nedemokratsko in anahronistično. Ne izključujemo sicer možnosti, da so znani nasprotniki naših narodnih teženj v manjšinskem odboru, predsednik tega odbora FPÖ-poslanec dr. Knaus, predsednik ÖVP-kluba dr. Wolfgang Mayrhofer in ÖVP-poslanec ter vindišarski slavist dr. Valentin Einspieler v odboru dosegli tak ali

podoben sklep, dvomimo pa, da bi vsi ostali, kolikor jih poznamo, v nacionalnem pogledu trezni člani odbora soglasno podprli tak predlog, katerega uresničenje bi pomenilo dejansko mobilizacijo strupenega šovinizma v deželi in s tem nujno zaostritev odnosov med deželnima narodoma. Predvsem pa ne verujemo, da bi se odgovorni predstavniki v deželi in še posebno v zvezni vladi spustili v tako nevarno igro, ki v bistvu ni nič drugega, kot dejansko izmikanje rešitvi in uresničitvi v Državni pogodbi prevzetih obveznosti. Treba je namreč z vso jasnostjo poudariti, da gre pri členu 7 Državne pogodbe za določilo v mednarodni pogodbi v korist manjšine in dvomimo, da so taki načini reševanja v mednarodni pogodbi prevzetih dolžnosti sploh mogoči: saj bi že sam poskus takega reševanja spremenil zaščitni člen 7 Državne pogodbe v dejansko nasprotje, da bi namreč ne koristil manjšini, marveč jo pomagal dokončno iztrebiti!

Končno smo mnenja, da je ozemlje, za katero naj velja člen 7, jasno določeno v odredbi o dvojezičnem šolstvu iz leta 1945, na katero so se vsi naši državniki na mednarodnih konferencah sklicevali in ki jo je tedanja koroška deželna vlada soglasno sklenila na osnovi objektivnega stanja in je bil člen 7 brez dvoma določen prav za to ozemlje. Menda prav zaradi

tega sedanjí poskus manjšinskega odbora, da bi izpodnesel tej odredbi pravno veljavnost zaradi nekakšne »nepravilne objave«. Toda tej tezi je nasprotna jasna ugotovitev bivšega ministra za pouk dr. Hurdasa, da gre pri odredbi za ustavni zakon in je torej ozemlje določeno tudi z ustavnim zakonom. Zato vsako miselno poigravanje s kakršnim koli glasovanjem ni nič drugega kot navadno izmikavanje rešitvi perečega vprašanja. Pri tem pa poudarjamo, da smo za objektivno ugotovitev narodnostnega stanja, vendar ne v oblikah, ki so se v vsej naši zgodovini izkazale kot nepravilne in v danih razmerah nedemokratske. Zato odklanjamo in bomo vedno odklanjali kakršno koli ureditev na osnovi zgodovinsko dokazano v naših razmerah neuporabnih oblik, ker kot manjšina vemo, kako se lahko ustvarjajo s kapitalom in doseljevanjem potrebni in zaželeni procenti. S tem soglašajo z nami tudi južni Tirolci in naša država sama, ki se prav zaradi tega bori proti dotoku italijanskega kapitala in doseljevanju italijanskega prebivalstva v od avtohtonega avstrijskega ljudstva naseljeni Južni Tirol. Zato smatramo, da gre tu za nevarno igro, v katero se ministrski komitej za izvedbo člena 7 in odgovorni politiki ne bodo smeli resno vključiti, pa čeprav so zemljevidi, katere je ministrski komitej na svojem nedavnem zasedanju v zvezi s šolstvom uporabljal, še tako zapeljivi, da bi ne bilo treba ničesar dati manjšini. Toda vprašanje je iz dneva v dan bolj pereče, da njegove rešitve ne bo mogoče več dolgo odlašati. Rešeno pa bo samo s pravično rešitvijo, ki jo predlog manjšinskega odbora nikakor ne predstavlja. Reševanje na tak način je nevarna igra, dvakrat nevarna v današnjem času in v današnji mednarodni situaciji.

Sovjetska svarila

V svetovni javnosti zadnje čase živahno komentirajo svarila, ki jih je naslovil predsednik sovjetske vlade Bulganin na norveško in dansko vladu. S posebnimi pismi se je namreč Bulganin obrnil na predsednike obeh vlad in jih svaril pred usodnimi posledicami, ki bi lahko nastale, če bi imenovani deželi dovolili na svojem ozemlju postavitev atomskih oporišč severnoatlantskega vojaškega pakta.

Pred dnevi je ta svarila ponovil tudi moskovski radio, katerega komentator je ponovil Bulganinovo ugotovitev, da bi bila Sovjetska zveza v primeru vojne prisiljena sprejeti ukrepe za uničenje napadalnih oporišč, kar bi imelo ob ogromni uničevalni moči modernega orožja usodne posledice za države, v katerih bodo taka oporišča postavljena. Komentator je pristavil, da pri tem ne gre za sovjetske grožnje, kakor zatrjuje ameriška propaganda. Sovjetska zveza nima namena, komur koli groziti, ker potrebuje dolgo dobo miru, da zagotovi blaginjo svoji državi, vendar pa sovjetska vlada ne more ostati pasivna spričo očitnih napadalnih priprav in spričo nevarnosti, ki grozi SZ z izvajanjem napadalnih načrtov atlantskega pakta.

Svarilo sovjetske vlade se je zdaj razširilo tudi na Holandsko, katere obrambni minister je odpotoval v Ameriko, da bi

se pogajal o nakupu usmerjevalnih raket in izstrelkov ter jedrskega orožja. V holandski prestolnici ne izključujejo možnosti, da bo Sovjetska zveza poslala tudi Holandski »urađen opomin«, kakršnega je naslovila na Norveško in Dansko.

Zadnje nedeljo je moskovski radio vključil v to svarilo tudi Grčijo, ko je v grščini opozoril na Bulganinova pisma danskemu in norveškemu predsedniku ter dodal, da velja isto tudi za Grčijo. Podobne oddaje je moskovski radio oddajal še v nemščini, angleščini in španščini. V tej zvezi je zanimivo stališče prvaka zahodnonemških socialdemokratov Ollenhauerja, ki je poudaril, da bi vključitev Zahodne Nemčije v zahodne atomske oborožitvene načrte nujno zavrla vsenemško združitev, zaradi česar naj bi se zahodnonemška vlada odločno zavzela za prepoved jedrskega orožja.

Adenauer bo obiskal Dunaj

Nemška tiskovna služba je objavila vest, da bo zapadnonemški kancler dr. Adenauer verjetno meseca junija obiskal Dunaj ter tako vrnil državni obisk kanclerja Raaba v Zapadni Nemčiji. Po dosežanju programa bo Adenauerjev obisk trajal tri dni, v katerih bo imel kancler Adenauer poleg sprejemov in obiskov z avstrijsko vladu tudi razgovore o vprašanjih avstrijsko-nemških odnosov.

Francija zapravlja svoj ugled

Vojna v Alžiru je privedla Francijo v skrajno neprijeten položaj, ko že vsa svetovna javnost vedno bolj obsoja metode francoskih kolonialnih in vojaških oblasti na ozemlju, ki bi ga Francija za vsako ceno hotela obdržati v svoji posesti, katerega ljudstvo pa odločno zahteva svobodo in neodvisnost. Ukrepe francoskih oblasti v Alžiru proti domačemu prebivalstvu primerjajo tudi že v Franciji s proslulimi metodami nacističnih zločincev in okupatorjev nad francoskim ljudstvom med zadnjo vojno ter se množijo zahteve po kaznovanju odgovornih.

Iz dneva v dan se večja število vidnih francoskih osebosti, ki iz protesta proti francoskemu nasilju v Alžiru odstopajo od svojih visokih položajev. Odstop generala Bollardiera je bil le prvi člen v tej verigi, njegovemu zgledu sledijo vedno nove osebnosti, ki ne morejo več molčati ob grozodejstvih, ki jih francoske vojaške in policijske oblasti izvajajo nad

alžirskimi borci za svobodo. Še bolj številna so protestna pisma, zborovanja in izjave, s katerimi visoke in najvišje osebnosti zahtevajo odpravo sedanjega nasilja v Alžiru ter končno rešitev alžirskega vprašanja.

Francoski vladi je ta protestna kampanja skrajno neprijetna in se tudi doma v Franciji zateka k sredstvom nasilja napram tistim, ki se upajo javno kritizirati njene divjaške metode proti alžirskemu ljudstvu. Pod pritiskom javnega mnenja pa je bila končno le prisiljena, da bo imenovala posebno komisijo, sestavljeno iz nobeni stranki pripadajočih pravnikov, ki naj bi preiskala razmere v Alžiru. V koliko bo delo te komisije prispevalo k izboljšanju, ni mogoče povedati, vendar je že v naprej obremenjena s slabo lastnostjo, ker bo delala v štabu rezidenta Lacoste, kateremu pripisujejo glavno krivdo za režim nasilja nad alžirskim prebivalstvom.

Spominski dan naših izseljencev

Petnajst let poteka od dne, ko so na nacistični oblasti v uresničevanju smrtnih obsodb, izrečene nad koroškimi Slovenci, zadali našemu ljudstvu prvi večji udarec: z nasilno izselitvijo več sto slovenskih koroških družin so začeli izvajati zločinske načrte, po katerih bi bil značaj naše zemlje v najkrajšem času tako spremenjen, da bi njihova herrenvolkovska ideja o »ein Volk, ein Reich, ein Führer« postala usodna resnica. 14./15. april bo zato ostal zapisan kot črni dan v zgodovini koroških Slovencev, zapisan kot spominski dan, ko se je leta 1942 začela trnjeva pot izgnanstva in brezpravnosti, pa tudi v vzpodbudo in zavest, da je nad nasiljem in krivico končno zmagala pravica. Ko se je pod silnimi udarci zmagovitih zavezniških armad zrušila trhla zgradba tisočletnega rajha, so se široko odprla vrata nešteti ječ, zaporov, taborišč in stotisoči brezpravnih so stopili v mlado svobodo: med njimi tudi naši izseljenci, ki so se po tri leta, tri mesece in tri dni trajajočem izgnanstvu spet vračali na svoje domove.

Že v izseljeništvu so izseljenci sklenili, da bodo, če se bodo še kdaj povrnili domov, obhajali obletnico izselitve kot vsakoletni spominski dan. V vseh letih po vojni so te svoje spominske proslave združili tudi z borbo za priznanje pravic, ki jim grejo kot žrtvam fašističnega nasilja. Ker v teh prizadevanjih pri mero-dajnih činiteljih do danes še niso našli potrebnega razumevanja, morajo svojo borbo nadaljevati in se bodo, kakor smo zvedeli, tudi letos dne 15. aprila zbrali na letnem občnem zboru Zveze slovenskih izseljencev, ki bo s pričetkom ob 9. uri v dvorani I celovške Delavske zbornice.

GOSPODARSKI DROBIŽ

Mednarodni pomladanski velesejem v Zagrebu

Od 13. do 23. aprila traja v Zagrebu mednarodni pomladanski velesejem 1957. Na velesejmu bo sodelovalo vse gospodarstvo Jugoslavije in razstavljalo deset tujih držav. Na sejmu bo videti največji asortima jugoslovanskega in inozemskega blaga za široko potrošnjo, najmodernejše stroje in opremo za grafično industrijo, jugoslovansko obrtništvo, umetno obrt in narodna ročna dela, ljudsko tehniko, lov in ribolov. Razstava bo v novih razstavnih paviljonih na desnem bregu Save. Na jugoslovanskih železniških progah so za obisk velike gospodarske prireditve v Zagrebu za 25 % znižane vozne cene.

Modernizacija cementarne v Anhovem

Tovarna cementa in salonita v Anhovem ob Soči je eno izmed največjih tovrstnih podjetij v Jugoslaviji. Letos imajo v načrtu, da bodo izdelali okoli 108.000 ton cementa in 2,5 milijona tovarniških metrov najrazličnejših salonskih izdelkov od sodobnih cevi velikega premera za kanalizacijo pa do drobnega strešnega materiala.

Da bi dvignili storilnost tovarne, se že nekaj let trudijo za njeno modernizacijo. V ta namen so že v preteklih letih investirali kakih 400 milijonov dinarjev, nadaljnjih 1600 milijonov pa nameravajo potrošiti še v prihodnjih treh letih.

Svetovna proizvodnja kave

»United States Foreign Agricultural Service« poroča, da cenijo svetovni pridelek kave v letini 1956/57 na 47,4 milijona vreč. Ta številka predstavlja zmanjšanje za 6 % v primeri z rekordno letino 1955/56, ki je dosegla 50,3 milijona vreč, vendar pa je za 14 % višja v primeri s povprečno letino v predvojnem času, ki je znašala 41,6 milijona vreč.

Socialistična revija o manjšinskem vprašanju na Koroškem

Vedno spet je mogoče ugotoviti, da imajo mnogi, čeprav drugače zelo razgledani in dobronamerni nemško govoreči ljudje v naši deželi in državi zelo medle, enostranske in dostikrat tudi popolnoma napačne predstave o narodnostnih razmerah na slovenskem in jezikovno mešanem ozemlju Koroške. Do neke mere je to tudi razumljivo. Nemško govoreča javnost, ki nima neposrednega stika z življenjem našega ljudstva, je tozadevno v glavnem navezana na informacije, ki jih črpa iz avstrijskega tiska. Ta pa je v tem vprašanju dostikrat vse prej kakor objektivni in neredko čisto namenoma skregan z resnico. Posebno meščanski tisk vseh barvnih otenkov je navajen prikazovati problematiko koroškega narodnostnega vprašanja skozi izrazito nacionalistično pobarvana stekla in je vedno pripravljen dati svoje stolpce na razpolago posameznikom in organizacijam, ki so vse prej kakor naklonjeni načelom pravičnosti, narodnostne tolerance in enakopravnega in mirnega sožitja prebivalstva obeh jezikov na Koroškem.

Med redkimi avstrijskimi publikacijami, ki se vsaj skušajo približati nepristranskemu obravnavanju tozadevne koroške stvarnosti, je treba kljub nekaterim hibam v vsebini s priznanjem zabeležiti članek s podnaslovom »Resnica o manjšinskem vprašanju na Koroškem«, ki je izšel v marčni številki socialistične mesečne revije za gospodarstvo, politiko in kulturo »Die Zukunft« na Dunaju. Pod psevdonimom Stefan Klagenfurter zavrača pisec članka tiste nacionalistične kroge, ki v strankarski politični borbi vedno spet dolžijo koroškega deželnega glavarja Wendeniga izdajstva domovine. Po ugotovitvi, da izvirajo te obrekovale obdolžitve iz istega šovinističnega duha, ki je povzročil koroški deželi že toliko gorja, je v članku nanizanih nekaj dejstev in objektivnih ugotovitev, ki lahko nudijo bralcu vsaj približen vpogled v koroške razmere v preteklosti in sedanjosti.

Med drugim je v članku brez ovinkov povedano, da se je izvajala nad našim ozemljem v preteklosti načrtna germanizacija, da so tod naseljevali Nemce in da so oblastveno, gospodarsko in moralno pritiskali na naše ljudstvo, ki se je branilo proti temu in iskalo pomoč pri svojih bratih istega jezika v današnji Sloveniji. Prikazana je proti Slovincem naperjena dejavnost bivše Südmarke in Heimatbun-

da ter način, kako so koroški šoviniisti v času nacističnega terorja reševali narodnostno vprašanje s prepovedjo slovenskega jezika, z aretacijami in nasilnim izseljevanjem Slovencev, kar da je v naših krajih umevno rodilo odpor v obliki močnega in dobro organiziranega partizanskega gibanja.

Pri opisu današnje situacije je v zvezi z obstojem dveh osrednjih slovenskih organizacij v članku povedano, da je ponovno oživljena gonja nemških šovinstov proti slovenski manjšini naperjena zlasti proti Zvezi slovenskih organizacij in to predvsem zaradi njene socialistične orientacije.

V podnaslovu »Potvorjene številke« povzema članek iz pred nedavnim v nemškem jeziku izšle brošure dr. Tischlerja o jezikovnem vprašanju na Koroškem pred sto leti in danes rezultate ljudskih štetij od leta 1880 do leta 1951, ki v svojem čudnem nihanju in upadanju nazorno kažejo slehernemu za objektivnost dovtetnemu bralcu, da z uradnimi ljudskimi štetji na Koroškem nekaj ni v redu.

Pisec članka v »Die Zukunft« izraža tudi začudenje, da je varnostna direkcija dovolila ponovno ožvitev Südmarke ter ugotavlja, da od bivših nacistov ustanovljeni Heimatdienst nima drugega namena kot borbo proti slovenski manjšini, in to kljub določilom člena 7 Državne pogodbe, ki izrecno prepoveduje tako dejavnost. Vindišarska teorija pa je v članku zavržena kot iznajdba šovinstov za razdvajanje Slovencev in preprečevanje njihovih narodnostnih pravic.

H gonji proti dvojezičnemu šolstvu opozarja pisec na dvoličnost njenih pobudnikov, ki so se leta 1945 s to ureditvijo strinjali, sedaj pa jo skušajo prikazovati kot posiljevanje nemško govorečega prebivalstva, dasi je to ureditev soglasno sklenila deželna vlada in je tudi ustavnopravno zasidrana.

Na koncu članka je na temelju izjav in stališč, izraženih ob raznih priložnostih s strani koroškega deželnega glavarja Wendeniga o potrebi strpnega in mirnega sožitja obeh narodnosti na Koroškem prikazano zadržanje socialistične stranke do manjšinskega vprašanja kot izraz zavestne odgovornosti in demokratične tolerance.

(Pripomba: Nekatere za naše bralce posebno zanimive odstavke iz članka v socialistični reviji bomo v prevodu objavili v prihodnji številki.)

Ameriško zanimanje se usmerja na Afriko

Ameriško zanimanje se v zadnjem času vedno bolj usmerja na Afriko, pri čemer igrajo veliko vlogo gospodarski interesi, pa tudi politični vidiki niso brez vsakega pomena. Zlasti za zadnje govori vedno hitrejši razvoj posameznih afriških dežel in ni več daleč trenutek, ko bodo le-te lahko predstavljale odločilnega činitelja v sporu med Vzhodom in Zapadom. S tega vidika je potem razumljivo, da se tako ena kot druga stran trudi, da bi si pridobili čim več simpatij in vpliva na tem »kontinentu prihodnosti«.

Tudi nedavni obisk ameriškega podpredsednika Nixona v nekaterih afriških deželah ni bil brez globljega pomena. Njegovo pred nekaj dnevi objavljeno poročilo predsedniku Eisenhowerju poudarja važnost Afrike tudi za Ameriko, ki da bi morala svojim odnosom z afriškimi deželami pripisovati čim večji pomen, ker da danes na svetu ni nobene druge pokrajine, kjer bi bil ugled ZDA tako velik, kakor prav v Afriki. Hkrati pa je podpredsednik Nixon opozoril na neprijetni vtis, ki ga v svetu ustvarja rasno razlikovanje v Ameriki, ko je dejal: Ne moremo govoriti o enakosti narodov v Afriki in Aziji in izvajati neenakost doma; v državnem interesu moramo podpreti ukrepe, da se odpravi plemenska diskriminacija v ZDA.

Konkretno je Nixon predlagal celovito vrsto načrtov za okrepitev odnosov med Afriko in Ameriko. Tako naj bi Amerika navezala z afriškimi državami diplomatske in konzularne odnose, v zunanjem ministrstvu pa bi morali ustanoviti poseben urad za afriške zadeve. Pri dajanju

gospodarske pomoči poudarja Nixon potrebo po upoštevanju mnenja afriških voditeljev, katerim je mnogo bolj za privatne investicije in posojila mednarodnih organizmov, kot pa za različna darila. Na daljšo perspektivo pa je Nixon predlagal, naj bi Amerika izvedla načrt za izkoriščanje doline reke Nil, seveda v skladu s skupnimi interesi vseh obrežnih držav.

Podatki OZN o proizvodnji v socialističnih deželah

Statistični letopis za leto 1956, ki so ga izdali Združeni narodi, vsebuje tudi podatke o Sovjetski zvezi, Bolgariji, Madžarski, Poljski in Ljudski republiki Kitajski.

Produkcija premoga, nafte in električne energije je v teh petih socialističnih deželah skupno s Češko in Romunijo od leta 1937 do 1955 močno narasla. Produkcija premoga se je povišala od 226 milijonov ton na 489,2 milijona ton, produkcija nafte od 36,5 na 84,2 milijona ton in pridobivanje električnega toka od 52,2 na 226,6 milijona kilovatov.

Dežele izven socialističnega tabora so leta 1955 proizvedle skoraj trikrat toliko nafte, trikrat toliko električnega toka, ampak samo za en procent več premoga kot leta 1937.

Proizvodnja jekla pa je v socialističnih deželah narasla za celih 160 %, medtem ko v drugih deželah samo za 86 %. Industrijska produkcija se je v Sovjetski zvezi početvorila, v ostali Evropi pa je narasla za 60 % v primeri z letom 1937.

PO ŠIRNEM SVETU

London. — Britanski list »People« navaja sklep britanske vlade, po katerem je prizadevanje za sporazum s Sovjetsko zvezo o omejitvah jedrskih eksplozij, nadzorstvu nad proizvodnjo jedrskega orožja in slednjič o opustitvi jedrskih zalog edina realistična obramba in mirovna politika. Tak sporazum je moč doseči le na najvišji ravni. Zato je skoro gotovo, da bo Mac Millan potem, ko bo Britanija preskusila svoja jedrska orožja, odpotoval v Moskvo z namenom, da pridobi sovjetske voditelje za tak sporazum.

Melbourne. — Avstralski obrambni minister je izjavil, da bodo avstralske vojaške sile zmanjšane od 79.000 na 50.700 mož. To zmanjšanje je v okviru reorganizacije obrambnega programa, o katerem je pretekli teden govoril predsednik vlade Menzies. Avstralske sile sestoje iz treh pehotnih divizij in dveh blindiranih brigad. V njihovi sestavi so prostovoljci in vojniki-obvezniki.

Washington. — Združene države Amerike so ponudile Poljski gospodarsko pomoč v znesku 75 milijonov dolarjev. To ponudbo so dale ZDA v soboto preteklega tedna na sestanku gospodarskih delegacij obeh dežel v Washingtonu.

Moskva. — Na moskovskem vseučilišču je začela z delom znanstvena konferenca, ki bo obravnavala uporabo jedrske energije v kmetijstvu, biologiji in zdravilstvu. Konferenca je bila sklicana na pobudo sovjetske Akademije znanosti in Glavne uprave za izkoriščanje jedrske energije. Na konferenci se je zbralo okoli 4000 znanstvenikov SZ in vzhodnoevropskih držav, nadalje znanstveniki iz LR Kitajske, Jugoslavije, Indije, Velike Britanije in ZDA.

New York. — Ameriški kmetijski strokovnjak Allan Kline, ki sodeluje pri nadzorstvu ameriške pomoči tujini, je predlagal, naj ZDA še nadalje dajejo gospodarsko in vojaško pomoč Jugoslaviji. V predlogu, ki ga je dal posebnemu senatnemu odboru, pravi Kline, da bi pomoč koristila obema deželama — ZDA in Jugoslaviji. Hkrati je opozoril na potrebo večje tehnične pomoči Jugoslaviji.

Bonn. — Kancler Adenauer je pretekli teden prvič navajal, da bonnska vlada ne bo ostala samo pri zahtevi, da mora biti zahodnonemška vojska založena tudi s taktičnim orožjem. Izjavil je, da se vlada ne more odreči taktičnemu orožju za nemško vojsko, mimo tega pa tudi ne želi, da bi bila izključena iz nadaljnega razvoja, po katerem so krenile atomske sile.

Bern. — Po izjavi švicarskega ministra za splošno gospodarstvo Švica ne more pristopiti k skupnemu evropskemu trgu, ker ta skupnost dejansko pomeni nadnacionalno organizacijo, to pa ni v skladu s tradicionalno švicarsko politiko nevtralnosti.

Nikosija. — Ciprski guverner Harding je prekalal nekatere predpise, izdane na otoku v času uvedbe izrednega stanja. Tako je odpravil smrtno kazen za več prestopkov. Na smrt bodo obsojeni le tisti, ki bi jim dokazali, da so uporabljali in nosili strelno orožje ali bombe z namenom, da bi koga ubili. Harding je tudi obljubil, da bo znova proučil obtožbe proti kakim 1500 zapornikom. Vsi tisti, ki niso nevarni za javni red, bodo izpuščeni.

Tel Aviv. — Veleposlaništvo Sovjetske zveze v Tel Avivu je sporočilo, da je sovjetski veleposlanik v Izraelu Abramov spet prevzel svoje dolžnosti. Sovjetska vlada ga je pred petimi meseci odpoklicala s tega položaja iz protesta proti izraelskemu napadu na Egipt.

Bruselj. — Belgijske oblasti so izročile jugoslovanskemu veleposlaništvu v Bruslju Franca Zagožena, ki se na osnovi sodne odločitve vrača očetu v Slovenijo. Zagožena so skrbniki, ki so ga kot dojenčka dobili v oskrbo, skrili v nekem katoliškem učiteljskišču v Anversu v Zahodni Nemčiji, ker ga niso hoteli vrniti očetu.

Šiptarska narodna manjšina v Jugoslaviji

Povojni razvoj kulturnega in političnega življenja Šiptarjev

Medtem ko šiptarska narodna manjšina v Jugoslaviji pred drugo svetovno vojno ni imela nobene svoje šole in nobenega lista, je nova Jugoslavija šla drugo pot. Prva povojna prosvetna dejavnost je bila predvsem usmerjena v to, da odpravijo med Šiptarji visoki odstotek nepismenosti tako med starejšimi, kakor tudi med mladino. Po skoraj eno desetletje trajajoči aktivni prosvetni dejavnosti so se pokazali ogromni uspehi. Stanje nepismenosti se je znatno izboljšalo, predvsem pri mlajših letnikih. Po zadnjih še nepopolnih podatkih je imela šiptarska narodna manjšina v Jugoslaviji nekoliko bolj zadovoljivo kot v Albaniji. Šiptarji v Jugoslaviji imajo danes možnost, da se izobražujejo v materinščini v srednjih strokovnih šolah, v šolah za poljedelstvo, trgovskih, medicinskih, administrativnih in drugih šolah. Iz vseh teh šol izhaja nova šiptarska inteligenca. Njihovo prisotnost je danes opaziti že na vseh področjih kulturnega

ustvarjanja. Preteklo leto je na primer izhajalo že deset listov in časopisov v šiptarskem jeziku s skupno naklado 880.000 izvodov. Šiptarski pisatelji in prevajalci objavijo vsako leto po 70 do 90 knjig, katerih skupna naklada se giblje okoli 360.000 do 390.000 izvodov. Razen tega zavzemajo znaten del radijskega programa radia Skopje in Priština oddaje v šiptarskem jeziku.

Prav tako se Šiptarji v Jugoslaviji uveljavljajo tudi v političnem življenju. Začetek tega aktivnega političnega udejstvovanja mnogi smatrajo že z ustanovitvijo prvega šiptarskega odreda »Zajnel Ajdini« v sklopu narodnoosvobodilnih edinic leta 1942. Njihov pomembni politični uspeh pa predstavlja ustanovitev Kosova — Metohije kot avtonomne oblasti v sklopu Federativne ljudske republike Jugoslavije, kjer tvorijo Šiptarji večino prebivalstva. Šiptarji tudi sestavljajo večino v osnovnih predstavniških orga-

nih te oblasti: v okrajih je od skupno 396 predstavnikov 231 Šiptarjev, v svetih proizvajalcev pa je 161 Šiptarjev od skupno 293 predstavnikov. Razen tega so Šiptarji zastopani v političnih predstavništvih tudi v Črni gori in Makedoniji, kjer ta manjšina živi v strnjenih skupinah. Skupno je vključenih v delo okrajnih predstavništev 318 in v svete proizvajalcev 218 Šiptarjev. Ob priliki splošnih volitev leta 1953 so odposlali Šiptarji v Zvezno ljudsko skupščino pet svojih sonarodnjakov.

Teh nekaj podatkov, ki jih je objavil Jugopres, nam nazorno pokaže, da Jugoslavija z vsemi sredstvi nudi pomoč in pospešuje vsestranski razvoj narodne manjšine, ki prej nikdar ni bila upoštevana, marveč so jo tlačili ter prisilno držali v zaostalosti. Danes pa se ta narodna manjšina uvršča kot enakovredna med enakovredne narode in dosega vidne uspehe na vseh področjih narodnega, kulturnega in političnega udejstvovanja.

Anton Dermota je pel na Dunaju slovenske narodne pesmi

Konec marca je imel znani solist dunajske Opere Anton Dermota koncerte v dunajskem Musikvereinshaus. Umetnik, ki je po rodu Slovenec, je ob tej priložnosti pel tudi slovenske narodne pesmi. S te prireditve, ki je nadvse dobro uspela, smo prejeli naslednji dopis:

Dunaj nudi toliko kulturnih doživetij, da človek včasih ne veš, ali bi šel v opero, na koncert ali v gledališče — nazadnje pa ostaneš doma, ker te je, od veselja na kulturni dogodek pijanega, stregel pogled v denarnico. Ko pa sem iz lepakov razvidel, da bo pel Anton Dermota na koncertu med drugim tudi slovenske pesmi, sem z zadnjimi desetaki v žepu šel, da si poskrbim vstopnico.

Mislim, da ni treba predstavljati Antona Dermota, svetovno znanega solista dunajske Opere, Slovenca, ki se je povzpel tako visoko, da ga slavi zahtevna mednarodna publika.

Program koncerta je obsegal pesmi Roberta Schumanna, Richarda Straussa, Eduarda Griega in Albana Berga, poleg tega pa še slovenske narodne pesmi: Oj ta mlinar, Čej so tiste stezice, Jaz imam pa konjiča lepega, Pri farni cerkvi ter Potrkan ples.

Ni mogoče opisati čustev, ki so me obšla, ko sem slišal po res lepih umetnih nemških pesmih — slovensko narodno pesem v vsej njeni izvornosti in lepoti. Mislim, da je bil prav ta dvojni kontrast nemške umetne pesmi na eni in slovenske narodne pesmi na drugi strani, ki je publika tako navdušil, da je ploskala še in še.

Bilo je, kakor da bi človek prišel iz ene dežele v drugo, kakor da bi hodil po tujih deželah, slišal in videl tam mnogo lepega, sprejel vse to kot tujec, ob koncu tega potovanja pa prišel spet domov, v domačo vas, kjer še vedno prepevajo iste lepe, malo otožne, pa tudi od veselja prekipevajoče pesmi, ob katerih se človeku zdi, da nikdar poprej niso bile tako lepe kot zdaj.

Očarljivost slovenske pesmi ni prevzela samo mene, zajela je celo dvorano in je moral Dermota ob navdušenem ploskanju dodati še pesmi: Nmač čez izaro in Dober večer ljubo dekle, kar so poslušalci sprejeli s še večjim navdušenjem. Ker nihče ni mislil na odhod, je umetnik dodal še tri priljubljene Straussove pesmi.

Uspeh večera je bil edinstven (tudi za Dunaj!) in globoko sem prepričan, da ljudje pri slovenskih pesmih niso ploskali samo zato, ker jih je pel njihov ljubljenec Dermota, aplavdirali so, ker jim je šla k srcu mehka melodija slovenske pesmi in ker so, prosti nacionalne mržnje, zmogni in voljni, sprejemati in priznavati tudi lepoto kulture drugih narodov. Ob takem navdušenju publike je skrajno zgrešeno pisanje »kulturnega« kritika v nekem bulvarskem listu, ki v svoji očitno še iz dobe 1939—1945 izvirajoči kulturni enosmernosti ne more razumeti, kako se kdo drzne, med pesmi Schumanna, Straussa in drugih uvrstiti tudi slovenske narodne pesmi.

Publika je vsekakor sodila drugače in upati je samo, da ta prireditev ni bila zadnja te vrste. Pavle Apovnik

KULTURNE DROBTINE

Poletni festival v Splitu

Poleg znanega dubrovniškega festivala se vedno bolj uveljavljajo tudi poletne igre v Splitu, ki predstavljajo pomembno kulturno-umetniško manifestacijo v turistični sezoni. Letošnji splitski festival bo trajal od 15. julija do 15. avgusta in bodo za razne prireditve uporabili poleg peristila Dioklecianove palače in dvorca Ivana Meštroviča tudi še Meštrovičevo galerijo.

Sporod letošnjega festivala v Splitu obsega naslednja dela: opere Rigoletto, Othello, Cavaleria rusticana, Glumači, Orfej, Faust, Čarobna piščal, Leteči Holandec; balet Romeo in Julija, Tujec in Gissela ter dramska dela Sofoklejevo Antigono in kralja Edipa, Shakespearovega Julija Cezarja in Anouilhovo Antigono.

Dr. Bratko Kreft je predaval na Dunaju

Dr. Bratko Kreft je dva meseca bival na Poljskem. V Ljubljano se je vrnil z ansamblom Državnega gledališča iz Lodza, ki v Ljubljani nastopa z igro »Morala gospe Dulske«. Dr. Bratko Kreft je na Poljskem režiral Nušičevo »Gospo ministrico« ter je to Nušičevo delo pod njegovo režijo doseglo na Poljskem izreden uspeh, tako da napovedujejo, da bo »Gospa ministrica« dosegla kar sto predstav. Dr. Kreft je na Poljskem predaval tudi pisateljem o jugoslovanski literaturi.

Na povratku preko Avstrije ga je povabilo avstrijsko-jugoslovansko društvo, da je imel na Dunaju predavanje o jugoslovanski literaturi. To predavanje je prav dobro uspelo in bo na pobudo predsednika avstrijsko-jugoslovanskega društva, pisatelja dr. Oskarja Maurusa Fontane, izšlo tudi v nemščini.

»Dolina miru« na festivalu v Cannesu

Za mednarodni filmski festival v Cannesu, ki bo v času od 2. do 11. maja letos, je posebna komisija za izbor filmov določila tudi slovenski film »Dolina miru« režiserja Franceta Štiglica. Od dokumentarnih filmov je določila komisija za Cannes film »Polet nad močvirjem«, ki ga je izdelalo podjetje »Slavija-film«.

Jugoslovanski filmi v Ameriki

V dneh od 26. do 28. aprila bo v New Yorku tretji mednarodni umetniški festival, na katerem vsako leto prikazujejo filme o slikarstvu, kiparstvu, grafiki in arhitekturi. Letošnjega festivala se bodo prvič udeležili tudi jugoslovanski filmski delavci s tremi dokumentarnimi filmi, med katerimi bo slovenska filmska produkcija zastopana z dokumentarnim filmom »Obisk pri slikarju Tranku«.

Dr. MIRT ZWITTER

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemcev

(Ob desetletnici italijansko-avstrijskega sporazuma v Parizu)

Ni dvoma, da »Accordinu« v pretežni meri koristi vprav Nemcem, ki so že vsled jezikovnega znanja, starih trgovskih, osebnih in sorodstvenih vezi glavni koristniki dodatnih kontingentov blagovne izmenjave z rojaki v materinski državi — kot že prej opisano — glavni posredniki avstrijskega balga za Italijo. Dosedanji razvoj blagovne izmenjave glasom tega dogovora, za katero so se doslej določene okvirne količine in vsote iz leta v leto stalno poviševale, je očitno presenetil vsa tozadevna pričakovanja. V sedmih letih pogodbenega obdobja, to je do 31. decembra 1955 je dosegla medsebojna blagovna izmenjava v okviru »Accordinu« vrednost nad 12 milijard 300 milijonov lir ali okroglo 560 milijonov šilingov! V zadnjem poslovnem obdobju izvoz iz Trentina — Južne Tirolske še stalno narašča, medtem ko je izvoz iz Tirolske in Predarlške nekoliko nazadoval predvsem zaradi zmanjšanja izvoza lesa iz Avstrije.

Res, da je vsled splošne liberalizacije v trgovini med Avstrijo in Italijo v najzad-

nji dobi pomen posebnega dogovora nekoliko izgubil na svoji važnosti, ker je sploh trgovina med obema državama v največji meri svobodna. Baš vsled tega se italijanski partnerji pritožujejo nad načinom dodelitve uvoznih kontingentov v Avstriji ter izvoznih licenc za les, ki da imajo namen monopoliziranja celotnega blagovnega prometa »Accordinu« v rokah peščice vnaprej enostransko po Avstriji določenih trgovcev. Zato predlaga Italija sestav blaga za listo B (brez carine) po izbiri izvoznike države ter svobodno izbiro uvoznih partnerjev v okviru določenega obsega blagovne vrste. Pregled glavnih vrst blaga v okviru pogodbenih izmenjav te zahteve upravičuje. Tako je italijansko področje izvažalo nad štiri petine sadja, sočivja in vina ter samo eno petino industrijskega in drugega blaga. Tirolska — Predarlška pa sta izvozili povprečno eno sedmino živinskih in kmetijskih pridelkov, štiri sedmine polizdelkov (vključno rezani les) ter dve sedmini gotovih industrijskih izdelkov.

Vsekakor ima nemška manjšina v Južni Tirolski že po splošni gospodarski

15

strukturi trajne blagovne izmenjave med jugom in severom v okviru rednih trgovskih poslov med Italijo in Avstrijo, nadalje še po posebnih prednostih »Accordinu« in dogovora o malem obmejnem prometu izredne možnosti gospodarskega razvoja in utrjevanja svojih pozicij. K temu pridejo še vsakoletne dodatne izvozne in uvozne možnosti v obliki posebnih kontingentov za sejme v Bozenu in Innsbrucku, ki nudijo prav tako možnost v isti smeri.

Zdi se mi potrebno, da ob tej priliki omenim kot morda najvažnejše doprinose za gospodarski in vsestranski razvoj nemške manjšine v Južni Tirolski tudi še splošne ukrepe za utrjevanje medsebojnih dobrih sosedskih odnosov, gospodarske izmenjave in kulturnega zblizanja med Italijo in Avstrijo: Med obema državama velja poseben Sporazum o zaščiti obrtnih pravic, sklenjen 1. februarja 1952 v Rimu. V veljavi je Pogodba o socialnem zavarovanju z dne 30. decembra 1950, ki v dodatnem protokolu z dne 29. maja 1952 še posebej vključuje v dogovorjeno medsebojno zaščito Južne Tirolce in Kanalčane, prizadete po izselitvenem dogovoru Hitler-Mussolini z dne 21. oktobra 1939 in jih izenačuje z državljani obeh držav. Izredne važnosti za neovirane vsestranske stike manjšine z materinsko

državo je Dogovor o odpravi vize med Avstrijo in Italijo z dne 28. decembra 1955, veljaven od 1. januarja 1956 dalje. Splošnemu utrjevanju gospodarskih stikov med obema državama in s tem tudi Južni Tirolski služi nadalje razširjeni Plačilni dogovor med Avstrijo in Italijo, sklenjen dne 7. majnika 1956 na Dunaju z veljavnostjo od 21. majnika 1956 dalje.

Končno omogoča mednarodna »Evropska konvencija o enakovrednosti zrelostnih spričeval«, sklenjena 11. decembra 1953 v Parizu, katero je podpisala Italija in ji pristopila z ratifikacijo dne 24. septembra 1956 tudi Avstrija, sedaj preko določil Pariškega sporazuma o medsebojnem priznanju akademskih naslovov in stopenj tudi medsebojno priznanje srednjih šol in mature. Na ta način lahko obiskuje nemška mladina od ljudske šole do zaključenih akademskih izpitov vse skozi z javnim priznanjem Italije izključno nemške šole.

Razsodnemu opazovalcu bo po vsem, kar smo lahko ugotovili, težko slediti nestrpnim izjavam, da »Pariški sporazum ni izpolnjen ne po besedilu in še manj po duhu«. Vedno bolj prozorna načrtnost in zgoščenost tovrstne propagande lahko postane za Nemce tostran in onstran Brennerja nekega dne usodna.

(Nadaljevanje sledi)

Razne vesti iz Koroške

Bilanca prometnih nesreč v minulem tednu kaže spet žalostno sliko. Na Koroškem je bilo 92 prometnih nesreč, pri teh 79 oseb poškodovanih in 2 mrtvi. V vsej državi beležijo skupno 1117 prometnih nesreč, pri katerih je bilo 840 ljudi poškodovanih, 26 pa jih je našlo smrt. Spet je po povzročenih nesrečah 36 brezvestnih voznikov pobegnilo in se niso zmedli za ponesrečene. V 46 primerih pa so ugotovili, da so bili šoferji pijani.

Požarov je bilo minuli teden v vsej Avstriji 48, pri katerih cenijo nastalo škodo na okoli 1.244.000 šilingov. Med temi požari jih je bilo na Koroškem devet. Kot vzroke požarov so doslej ugotovili, da so nastali v 9 primerih zaradi letečih isker, v 2 zaradi otrok, ki so se igrali z ognjem, v 1 primeru je bil ogenj podtaknjen, v petih navajajo kot vzrok gradbene nedostatk, v enem tehnične pomanjkljivosti, v enem samovžig, v 33 primerih pa malomarnost.

V bližini Šmohorja je preteklo soboto našel Florijan Pichler svojega 79-letnega očeta Luko Pichlerja mrtvega v nekem samotnem gozdu. Stari mož je kljub svojim visokim letom še rad delal, kar je le mogel. Dan poprej se je napolnil v gozd, da bi nabiral suha drva. Nato pa se ni več vrnil. Zdravnik je ugotovil, da je Pichler preminul za srčno kapjo.

Kura povzročila prometno nesrečo

Prometna nesreča na cestah nikdar ne počiva. Tudi kura jo lahko povzroči, kakor se je pripetilo minuli teden pri izhodu ceste v Zgornjih Libučah pri Pliberku. Prav v trenutku, ko se je po cesti peljal z motornim kolesom kmet Franc Zmahar, p. d. Žibernik iz Podkrajja, je zletela kura preko ceste. Posledica je bila, da je motociklist strmoglavil ter si zlomil nosno kost in se še drugače poškodoval na obrazu. Želimo pridnemu kmetu in bivšemu igralcu pliberskega prosvetnega društva, da bi mu rane kmalu zacelile.

Cirkus Krone spet v deželi

Znani cirkus Krone je včeraj pričel s svojim gostovanjem po Avstriji. Trenutno je svoje šotore razpel v Beljaku, kjer ostane do 14. aprila. Nato bo od 16. aprila dalje gostoval v Celovcu.

Po svoji turneji na Koroškem odputuje na Štajersko in bo maja gostoval na Dunaju. Največje cirkuško podjetje ima 300 lastnih vozil in potuje s tremi posebnimi vlaki. Cirkus razpolaga s 530 živalmi, med katerimi je 54 roparskih živali in 154 konj ter predvaja nov program v maneži in na odru. Prikazuje 45 mednarodnih točk v petih prizorih.

Medtem ko je cirkus postavljal svoje šotore v Beljaku, je v Münchenu umrla v starosti 80 let senior-šefinja tega največjega cirkusa sveta, Ida Krone.

Zasedanje „Priateljov otrok“ v Drobohlah

Prejšnjo nedeljo je v »Domu Prijateljev otrok« v Drobohlah pri Baškem jezeru imela socialistična organizacija »Freie Schule — Kinderfreunde« svoje letno zasedanje. Iz vseh večjih krajev Koroške in Vzhodne Tirolske se je zborovanja udeležilo 84 delegatov in 30 gostov. Zborovanje je vodil deželni predsednik organizacije Franc Pogatschnig, ki je med delegati in gosti posebno pozdravil predsednika deželnega zbora Sereinigga, šolskega ravnatelja Belaka kot zastopnika štajerskih »Priateljev otrok« in dr. Kothbauerja od zveznega predsedstva.

O pomenu prizadevanja organizacije »Priateljev otrok« je spregovoril dr. Kothbauer in med drugim posebno naglasil, da je pri mladih ljudeh vedno treba jačati solidarnost in vzgajati zavest pomoči od sosedu do sosedu ter krepiti ljubezen človeka do človeka. Dr. Ortner je poudaril, da bodo, če bomo uspeli napraviti ljudi srečne, vsi prišli k nam, ker socializem je v globljem pomenu besede ljubezen človeka do človeka.

Iz organizacijskega poročila je bilo posneti, da zadevna organizacija na Koro-

Zgornja vesca

Pred nedavnim smo imeli tečaj Rdečega križa, pri katerem so nas poklicni strokovnjaki seznanili z zelo koristno in hvalježno vedo, kako je mogoče pravilno pomagati svojemu bližnjemu v primeru nesreče ali nenadne bolezni. Referenta gospa Erni Reš in gospod dr. Mur sta nam zelo poljudno in vsem razumljivo razlagala, kaj vse je treba storiti, da se olajša trpljenje sočloveka ob primeru nesreče in ohrani čisto tudi dragoceno življenje. Gospod dr. Mur je razumel svojo snov tako zanimivo pripovedovati in s pristno šegavostjo preplesti, da smo ga z napestjo poslušali ter je vsakega na mah minila znana vigradna utrujenost. Zanimanje za predavanja je bilo izredno in je dokaz, da smo Gorjanci dovetni, da bi čim več vedeli in znali, da nam bo življenje lepše, ker kdor več ve, se lažje prebija skozi vse težave in nevšečnosti. Poleg potrebnega znanja o prvi pomoči so nam vsem vzbujali in dramili tudi zavest človekoljubja in medsebojne pomoči od človeka do človeka.

V devetih tednih smo ob večerih skupno 24 ur prisostvovali zanimivim in poučnim predavanjem. Obiskovalcev nas je bilo 36, kar je prav lepo število. V našo sredo je prispel tudi pri vseh spoštovani gospod dr. Gröll, česar smo se zelo razveselili. Občutek hvaležnosti za sprejeto in osvojeno si koristno znanje pa se je posebno pokazal pri prisrčnem, lahko bi rekli, ganljivem slovesu ob zaključku tečaja. Prepričali smo se in spoznali, da je Rdeči križ zelo pomembna in človekoljubna ustanova v korist trpečega človeštva. Vsem prirediteljem se za tečaj srčno zahvaljujemo!

A. E.

Beljak

V nedeljo jutraj so postali v Beljaku v restavraciji na glavnem kolodvoru zgodnji gostje, ali pa taki, ki so prebili vso noč v raznih lokalih in se nato znašli v kolodvorski gostilni, zelo pozorni na nekega gosta, ki je pričel divje razgrajati. Kričal je in metal pepelnike po zraku. Natak je poklical policista, ki je takoj prispel in pozval očitno pijanega moža, naj se dostojno obnaša. Pijani gost, ugotovili so, da je bil 35-letni lesni trgovec Hans Brunner iz Voitsberga, pa se ni dal pomiriti ter je tudi policista prostaško narahlil. Šele s pomočjo drugega stražnika je uspelo, da so razgrajajoča ukrotili in odgnali na policijsko stražnico. Toda tudi tam je psoval policiste in se bahal, da je podjetnik ter da mu 20.000 šilingov ne igra nobene vloge. Neki avtoprevoznik je policiji tudi javil, da je prav ta človek z osebnim avtomobilom ogrožal prometno varnost, ko je v kolodvorski cesti vozil

celo po pešpoti. Ko so ga vprašali za dovoljenje za vožnjo, se je izkazalo, da ni imel nobenega dovoljenja pri sebi. Renitentni lesni trgovec se bo moral zagovarjati pred oblastjo.

Mlinče

V noči od četrta na petek prejšnjega tedna je pri p. d. Pruglu pogorelo gospodarsko poslopje in hiša. Goreti je pričelo okoli dveh ponoči in so mogli gasilci iz Rikarje in Žitare vesi zaradi pomanjkanja vode le malo storiti. S cevmi so napeljali vodo v hrib ter jo brizgali s črpalko. Ogenj pa se je naglo širil in poslopji sta pogoreli do tal ter je požar uničil tudi vozove, stroje in orodje. Škoda je tem večja, cenijo jo na 180.000 šil., ker so hišo obnovili in dogradili prvo nadstropje šele leta 1950. Nasproti temu so bili objekti zavarovani za 117.000 šilingov in pravijo, da bo zavarovalnica izplačala samo 95.000 šilingov.

Vzrok o nastanku požara je neznan. Kriminalna policija iz Celovca je posestnika sicer spraševala, če ima sovražnike, na primer iz političnih nasprotstev. Tudi ne drži, kakor je poročal neki list, da bi pri kmetu uporabljali električno valilnico in bi ogenj nastal na ta način, ker je goreti pričelo v gospodarskem poslopiju.

Celovec

Usodna prometna nesreča se je primerila v soboto ponoči okoli 23. ure. Tudi ta nesreča, ki je zahtevala človeško življenje, dve osebi pa sta bili hudo poškodovani, je pripisati alkoholiziranemu stanju motociklista. Tesar Herbert Bratsch je namreč vozil s težkim in izposojenim motornim kolesom po Feldkirchnerstrasse v smeri iz Celovca, na spremnem sedežu pa je sedel delavec Alojz Steinko. Ko mu je privozil nasproti osebni avto, mu je z žarometom, kakor trdi motociklist, vzel vid ter se je izognil na desno. Pri tem pa je prezrl dva vojaka, ki sta šla ob robu ceste. S strahotno silo se je zaletel v oba pešca ter ju povozil. Strmoglavili so vsi štirje in tri od teh so v nezavestnem stanju ter s hudimi poškodbami prepeljali v bolnišnico, kjer je Alojz Steinko zadobljenim poškodbam kmalu ponoči podlegel. Motociklistu so vzeli dovoljenje za vožnjo in uvedli kazenski postopek.

*

Gradbena oblast v Celovcu je pred nedavnim odredila, da so morali zapreti znano bogoslovno cerkev zaradi poškodb, ki jih ji je prizadejalo bombardiranje med vojno. Ker je stavba zelo zrahljana, so odredili tudi omejitve dopustne teže tovornih avtomobilov na bližnjih cestah. Zadnja leta so še mnogo razpravljali o obnovi znamenitih fresk v tej cerkvi, vendar so strokovnjaki ugotovili, da bi obnova ne vzdržala mnogo časa, morda največ deset let, kar bi bilo v primeru z visokimi restavracijskimi stroški nerentabilno. Spodnja plast je tako poškodovana, da se vsled tega stanja deloma že razkrajajo osnovna plast freskinih barv. Tudi zvezni urad za spomenike je pristal na to, da se bogoslovna cerkev podere. Kakor znano, je bila v tej cerkvi slovenska božja služba. Odslej pa je začasno v kapeki provincialne hiše šolskih sester poleg Koschatovega muzeja.

Pojačen železniški promet ob praznikih

Kakor poroča generalna direkcija avstrijskih zveznih železnic, bodo ob velikonočnih praznikih precej pojačali železniški promet, ki si v teh pomladanskih dnevih privošči v večjem številu daljša ali krajša potovanja. Na vseh važnejših progah bodo vozili dodatni vlaki. Podrobnejša pojasnila dajejo informacijski uradi na postajah.

SPD „Bisernica“ v Celovcu obvešča

Slovenci in Slovenke v Celovcu in bližnji okolici! V prejšnji številki našega lista ste brali, da je Slovensko prosvetno društvo »Bisernica« v Celovcu spet zaživelo. Na to dejstvo naše organizirane prosvetne dejavnosti v središču dežele še enkrat opozarjamo.

Predvsem vabimo vse v Celovcu živeče in zaposlene pripadnike naše slovenske narodne družine, da se vpišete kot člani v SPD »Bisernica«. Prijavite se lahko pri odborniki društva Roziki Anderwaldovi v knjigarni »Naša knjiga«. Pristopite sami in povejte o društvu tudi drugim vašim znancem in prijateljem, da bomo skupno še bolj gojili prosveto, družabnost in se ob danih priložnostih tudi skupno poveselili. Zdržiti hočemo dvoje: koristno in prijetno. Opozarjamo tudi, da si lahko izposojujete knjige najrazličnejše in bogate izbire iz centralne knjižnice Slovenske prosvetne zveze v Celovcu, Gasometergasse 10. Kot najugodnejši dan za izposojevanje in vračanje knjig priporočamo vsak petek v tednu.

Koristno za tujski promet

V spoznanju, da so praktične in priročne informacije o vsem, kar zanima tuje goste, velikega pomena za tujski promet, bo tujskoprometni urad v Celovcu opremil dvoje informacijskih stojal, in sicer na Novem trgu in pri glavnem kolodvoru. V bodoči sezoni si bodo tujci pri teh napravah lahko osvojili orientacijo o mestu in se seznanili o vsem potrebnem, kakor o tujskoprometnih obratih, prometnih možnostih in sredstvih, o znamenitostih v kraju in drugih zanimivih zadevah.

Osnutek za informacijska stojala je izdelal propagandni atelje Pacher. Na dveh tablah bo razviden načrt Celovca, kjer bodo začrtane predvsem prometne žile, ki vežejo mesto z ostalimi avstrijskimi mesti in inozemstvom, na drugi strani pa bodo v zgoščenih obliki nakazani potrebni podatki o hotelih, cenah za sobe, vozni redih itd. Pričakujejo, da bo tak način za informacije zelo ustrezal številnim turistom iz tu- in inozemstva.

Koroški tesarski obrati

Na zasedanju združenja koroških tesarskih mojstrov, ki je bilo 19. marca, so poročali, da je včlanjenih v organizacijo 143 tesarskih obratov, kateri zaposlujejo skupno okoli 1300 oseb in učijo 226 vajencev. Minulo leto je bilo 52 vajencev oproščenih in so postali pomočniki, 5 pomočnikov pa je napravilo mojstrske izpite.

Koncert slepih umetnikov

Glasbena organizacija slepih umetnikov Avstrijske zveze slepih bo danes zvečer, 12. aprila, ob 20.00 uri priredila klavirski večer v mali dvorani Doma glasbe v Celovcu. Sodelovala bo sopranistka Celestina Hafner.

Potujoči kino SPZ predvaja

od sobote, 13. aprila do četrta, 18. aprila 1957 film:

»Alraune«

v soboto, 13. aprila, ob 20.00 uri v Smihelu pri Šercerju,
v nedeljo, 14. aprila, ob 13.30 uri v St. Primožu pri Voglu,
ob 15.30 uri v Beli pri Sorgarju,
ob 20.00 uri v Kotmari vesi pri Ilnu,
v torek, 16. aprila, ob 20.00 uri v Ledencu pri Rauschu,
v sredo, 17. aprila, ob 20.00 uri v Goričah pri Plantevu,
v četrtek, 18. aprila, ob 20.00 uri Na Dravi pri Kreuzwurtu.
Film je za mladoletne nedostopen!

KOLEDAR

Petek, 12. april: Julij
Sobota, 13. april: Hermenegild
Nedelja, 14. april: Cvetna ned.
Ponedeljek, 15. april: Helena
Torek, 16. april: Benedikt
Sreda, 17. april: Rudolf
Četrtek, 18. april: Vel. četrtek

Miloš Blagotinšek

TOVARNA brez ljudi

Pisana žoga je vzletela v zrak, padla na tla in žebelj v travi jo je prebodel. Žoga je vzdihnila: »Nesi me v tovarno, kjer me bodo popravili. Naredili so me v tovarni brez ljudi.«

Sedel sem v avto in se odpeljal, da bi našel tovarno brez ljudi. Dolgo sem iskal, bil v mnogih tovarnah, toda povsod so bili ljudje, ki so delali pri strojih. Tovarne brez ljudi pa nisem našel. Žalosten in utrujen sem ustavil avto, vzel žogo, ki je bila samo še mehka kos gumija, in se napotil v senco velikega drevesa.

Ko sem počival v senci, sem se ozrl naokrog in zagledal lepo belo poslopje.

»Tu še nisem bil. Moram pogledati,« sem premišljeval.

Okoli poslopja nisem srečal nikogar. Velika vrata so bila odprta na stežaj. Vstopil sem. Bil sem v prostorni dvorani, v kateri je stala vrsta velikih sivih zabojev. Nikjer ni bilo nikogar.

»Kje ste, ljudje?« sem poklical. Nihče se mi ni odzval. Napotil sem se po hodniku med zaboji. Iz njih se je slišalo samo rahlo klobotanje, kot bi vrela voda, šibak ropot, toda človeka nisem videl nikjer. Poklical sem še enkrat:

»Hoj, kdo je tu?«

Odgovoril mi je samo odmev.

»To je tista tovarna, o kateri mi je pravila žoga,« sem pomislil. »Toda, komu naj dam žogo, kdo mi bo povedal, kako jo naj popravim? Nekdo mora to delati.«

Prispel sem do konca dvorane, do belo prepletkanih vrat, ki so bila zaprta. Izza njih sem slišal nežne glasove in prijeten smeh. Odprl sem vrata in vstopil. Majhne in velike pisane žoge, verice, račke, zajci in še mnogo drugih živali, vse to se je v živahnem pogovoru počasi pomikalo mimo mene in izginjalo v odprtinah na drugem koncu sobe. Tako sem bil presečen, da mi je žoga, ki sem jo še vedno nosil s seboj, zletela iz rok in padla s topim ploskom na tla.

UGANKE

Komaj odpre oči,
že na plotu stoji
pa kliče čez pet vasi:
»Dani se, danil!« (Petelin)

Če ni kriv
dobi po glavi jih samo,
a če je kriv
mu najprej stepejo telo. (Izbeglec)

Pogovor je za hip obstal, potem pa:

»Glej ga!«

»Kdo je to?«

»Kaj dela tu?«

V hipu me je obdala množica gumijastih igračk. Racak mi je s kljunom odvezal čevlje, verica mi je hitro pretaknila žepe, žoge so se trkljale okoli mene, mačka mi je splezala na ramo — prava zmešnjava.

Pogledal sem po vrveči množici in opazil svojo žogo, ki je mrtvo čepela na tleh, ob njej pa zajca, ki je pravkar začel glodati zeleno površino. Ogorčen sem pobral žogo in zaklical:

»Pusti to, to je moja žoga!«

»To je žoga?« se mi je porogal zajec. »Pa je bolj podobna zeljnatemu glavi.«

»Žebelj mi jo je prebodel. Rad bi jo dal popraviti. Kje bi našel človeka, ki bi mi povedal kam naj jo nesem?«

»Človeka?« Tu ni ljudi, tu smo samo mi, to je naša tovarna. Sicer pa nimam časa za pogovor s teboj, »otroci me čakajo«, mi je odgovoril zajec, mi pokazal beli repek in odskakal skozi odprtino.

Razočaran sem povprašal še enkrat.

Sedaj se je oglašil pes:

»Enkrat sem že bil tukaj. Ko sem se z raztrgano nogo in brez repa vrnil semkaj v popravilo, me je sprejel mož v beli halji, ki je za tistimi vrati tam.«

Pokazal mi je s taco vrata, ki jih doslej še nisem opazil. Na vratih je bil napis »Kontrolna soba«. Plaho sem potrkal in vstopil. V sobi je sedel za mizo mož v beli halji, ki je pozorno zasledoval prižiganje in ugašanje živobarvnih lučk na mizi. Ko me je zagledal, je premaknil veliko ročico ob mizi in lučke so ugasnile.

»Kaj bi rad?« se je obrnil k meni.

»Ali je tu tovarna brez ljudi?« Žoga mi je povedala, da so jo naredili v takšni tovarni. Pokvarila se mi je. Ponudil sem mu žogo.

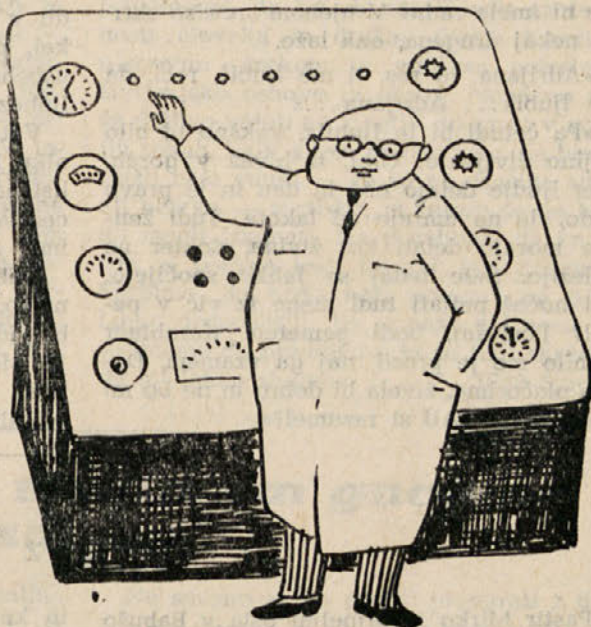
»Dal jo bom strojem, da jo popravijo.«

»Kje pa imate tukaj stroje? Nobenega nisem videl, tudi ljudi nisem videl nobenih, ki bi delali z njimi.«

»Pojdi z menoj in pokazal ti bom.«

Peljal me je v dvorano, ki je bila polna sivih zabojev. Vodil me je do nekakšnega lijaka, mi vzel žogo in jo vrgel v lijak.

»Tvoja žoga čaka sedaj, da bo prišla v stroje. Ti sivi zaboji so stroji. V stenah imajo linice, skozi katere lahko vidim, kako delajo. V teh omaricah pa so naprave, ki stroj nadzorujejo in mi po žici sporočajo v kontrolno sobo, kako stroj dela.«

Vrnila sva se v sobo.

»Tu vidiš lučke, mnogo vzvodov in na steni zvonice. Ta rumena lučka mi pove, ali prvi stroj, to je tisti, ki bo tvojo žogo razrezal, dela ali ne. Zelena mi pove, ali dela stroj pravilno, rdeča pa, da se je pokvaril. Vsak stroj ima svoje lučke. S tisto veliko ročico poženem in ustavim vse stroje v tovarni, s temi majhnimi pa vsak stroj posebej. Tam na steni so še zvonci, ki me opozorijo, če grozi nevarnost, da se stroj pokvari. — Usedi se na stol. Sam boš popravil svojo žogo. Premakni to veliko ročico!«

Žoga iz cunj

Moja žoga iz cunj ima lastnosti vse naše družine. Sešila sva jo moj bratec Mirko in jaz. Včasih, četudi jo brneš z vso silo, leze počasi kot naša babica, a včasih veselo poskakuje kot sestrice. Drugič spet dirja kot Mirko. Dostikrat rada skoči tudi na streho kot očka, ki dan na dan popravlja strešnike. Kdaj pa kdaj šepa kot naš hromi dedek, ali pa veselo poskoči kot mamica, kadar je dobre volje.

Manko Golar:

Naš kuža

Našo hišo kuža čuva,
da jo ne okrade tat,
vedno krega se in laja —
kdaj le hodi revček spat!

Še sosedo, luno blede,
skrega vrli naš čuvar,
mačke neusmiljeno preganja
kuža Sultan, naš stražar.

Nič ni treba nam se bati,
da bi skočil kdo čez plot,
kuža brž mu hlače zmeri,
pa sta kuža, lopov bot!

Premaknil sem jo. Takoj se je prižgala rumena lučka prvega stroja, nato zelena. Že so se prižgale lučke drugega stroja, nato tretjega, četrtega, in ko so se prižgale že skoraj vse lučke na mizi, me je peljal mož v beli halji v prostor, kjer sem malo prej videl toliko igračk. Tekoči traki so še prazni polzeli mimo mene.

»Izpod odprtine tega stroja bo prišla tvoja žoga.«

Naenkrat se je v odprtini nekaj posvetilo, se pritrljalo sem in tja, skočilo — niti videl nisem kdaj — na mojo glavo, se odbilo in potrkalo po tleh. Moja žoga! Veselo se mi je smejala in pela z globokim glasom: »Tukaj sem, tukaj sem!«

Pobral sem jo in stisnil k sebi. Mož v beli halji se mi je nasmešnil:

»Sedaj si videl, kako dela tovarna brez ljudi. Takih tovarn še ni mnogo na svetu, toda čedalje več jih bo. Iz takih tovarn bo človek dobival tudi obleko, avtomobile, radijske aparate in še veliko drugih stvari, ki jih potrebuje.«

Tudi pri nas že imamo take tovarne. Velika tovarna v Splitu, ki izdeluje polivinil, ima takšen oddelek, prav tako pa nova tovarna viskoze v Loznici, iz katere se potem izdelujejo tkanine. Zahvalil sem se možu v belem plašču in odšel.

Včasih je celo tako okrogla, kot so moja lica in je res podobna pravi žogi.

Ali pa tudi veste, zakaj je taka?

Zato, ker sva jo sešila iz babičine volnene nogavice, iz sestrine nogovičke, iz očkove rokavice, iz Mirkove hlačnice, iz podloge dedkovega suknjiča, iz kosa maminega predpasnika in iz mojega starega raztrganega robca.

razkošje, veličastvo, beda, suženjstvo, potepuhi in razbojnik, vse zmešano in strnjeno v živ voz.

Od tod so krenili z vozom proti jugu v ozko ulico. Hitro so pognali in za četrto ure so se odprla vrata na dvorišče Epafroditovega doma.

Po pisanem tlaku je zašumelo. Sužnji so pripogibali kolena. S čelom so se dotikali tal in pozdravljali gospodarja. Streha na vozu je padla. Dva krepka numidijska sužnja sta dvignila Epafrodita in ga posadila v nosilnico, ki se je lesketala v luči od zlata in draguljev. Že sta prišla za pozlačene držaje, ko se oglasi Epafrodit.

»Melhior!«

Preden j je pokleknil oskrbnik.

»Slovena, ki sta prišla z menoj, sta od danes moja gosta.«

»Tako je velela tvoja mogočna oblast!«

Melhior je poljubil zlati rob nosilnice, Egipčana sta jo dvignila in neslišno odšla po mozaiku.

Nato se je ozrla vsa služinčad in pozdravila gospodova gosta.

»Barbara, barbara!« so šepetali in se začudeni klanjali. Vajeni so bili gostov, ki so prihajali v najdražjem platnu, v svili in draguljih, trgovci iz Kartagine in Egipta in poslanci od samega cesarja. Ali ta dva! Prtne halje, boste noge, nemazljene glave! Barbara! Toda tako je velela mogočnost gospodova. In če bi Epafrodit

»Le glej, sinko, glej in ne devaj oči pod sedlo! Najlepše deklice bodo medlele, ko jim boš nekoč v gradišču Svaruna, svojega očeta, pripovedoval ob zimskem ognju, kaj ti je pokazal Radovan!«

Kakor iz sanj se je zbudil Iztok in se ozrl na Radovana, ki je jezdil poleg njega, tik za gosposkim vozom Epafrodita.

Radovan se je na vozu lepo odpočil. Ker so se bližali mestu, se je spet skobalil na konja, ker se mu je zdelo bolj imenitno, če jaha, kakor da čepi poleg vozačaja.

»Očka!«

Samo to besedo je bolj vzdihnil kakor izrekel in se vnovič zatopil v krasoto.

»Ej, sinko, Radovan ti pokaže reči, da se ti izbudi pogled kakor zaklanemu teličku. Toda žejen sem in prah me grize po životu. Tudi v usta zajde in še v želodec. Po travniku bi se bolje jezdilo. Epafroditu je lahko, ko je skrit na vozu kakor krt v luknji.«

Radovan je poskusil pljuniti.

»Viš, da ne morem! Ko bi ne videl pred seboj vrat, skozi katera pojahamo v mesto, bi omedlel in padel s konja.«

Radovan je mrmral slabe volje, a Iztok ga ni poslušal. Epafroditov voz je drčal čez most preko dvanajst sežnjeve globokega rova. Stali so pred velikanskim zidom, delom Teodozija. Odrinska vrata, porta Polyandri, so zevala brezskrbno na široko odprta. Na vsaki strani je nosilo

mogočen lok v zidu šest stebrov iz rdečega marmora. Na zidu ob levi in desni mogočna stolpa, s katerih so se bleščali šlemi stražarjev. In to mogočno zidovje, sklad na skladu, stolp na stolpu, se je vilo na sever in na jug, tonilo tu v morju, se popenjalo na severu čez griče, se strinjalo z nehom in ginilo v večernem mraku. Epafroditov voz je zadržal po porfirnem tlaku, podkve so glasno udarile, cesarska straža je spoštljivo pozdravila. Ves Bizanc je poznal trgovca, vsak prostak je vedel, da ga ceni Uprava, ker ne varčuje z zlatom, kadar so prazne cesarske blagajne.

Na ulicah se je gnetlo ljudstva. Nekateri so pozdravljali Epafrodita, drugi so zijali v Slovena, ki sta jezdila na konjih, in se čudili. Radovan se je vzravnil ter gledal ponosno in samozavestno na množico, kakor bi bil pobočnik samega Justinijana.

Vrva in gneča na ulici je čimdalje bolj rasla. Spremljevalci so morali pred voz, da so delali gaz. Voznik je pokal in kričal na ljudi, kljub temu so šli le počasi dalje. Ko so polagoma prišli do konca, se je cesta razširila, kakor bi se izlivala reka v morje. Bili so na Teodozijevem trgu. Sredi trga se je svetil na mogočnem stebri srebrni konj, katerega je jezdil Teodozij, še v mraku blesteč od obilnega zlata. Krog in krog so bila stebrišča, pod njimi ljudstvo vseh narodov, bogastvo vse zemlje,

F. S. FINŽGAR
POD SVOBODNIM
SONCEM
PRVA KNJIGA POVEST DAVNIH DEDOV

Odkar sta Radovan in Iztok potovala z Epafroditom, je tonil v morje že četrty dan. Iztok je zamamljen polglasno vzklikal, ko je zagledal brezmejno plan, posuto z rdečim sončnim zlatom. Zdelo se mu je, da je videl včasih to deželo v sanjah. Godci so popevali o njej, babice so pravile vnučkom o domovih bogov. In prav taki so morali biti ti domovi. Vse okrog sama bajka, sama skrivnostna povest. V njegovi domovini pokajo stebila in se rušijo pod snegom. Tu pa diha Vesna. Od morja se zibljejo dehteče sape, se igrajo z njegovimi kodri in hitijo dalje na griče, kjer šepetajo z mirtami in cipresami, kjer jim prikimavajo listi sočnih sikomor, kjer se mlado brstje platan koprneče širi pod sinje nebo. Ob levi in desni, povsod vrtovi, po njih curljajo drobni studenčki v belem pesku, iz tal kipijo vodni curki, krog njih hodijo ljudje v svili in bagru, iz temnih logov se ozirajo beli domovi. Pravljica, vse sama pravljica!

Ž V A N :

Adrijana

Bila je temnooka in plavolas; njen obraz pa blede, kot obraz tistega, ki mnogo dela in trpi.

Delala je v delavnici. Enolično so tam minevale ure, enolično je minevala njena mladost. Stopila je v svet in svet jo je umazal z blatom. Otresti se je hotela blata, pa je padla v brezno in iz brezna se ni mogla več dvigniti.

Stal sem na pločniku in gledal preko ceste. Mimo je prišla lepota. Zagledal sem se v njen lepi obraz. Nasmehnila se je in se mi približala.

»O dragec, zakaj si tako žalosten?«
Zazrl sem se v njene lepe in vesele oči.
»Pojdiva, ... v kino greva ...«

Zagledal sem se v njeno vitko postavo.
»Ne? Greva na sprehod torej?« se mi je še bolj približala.

Zazrl sem se v njen ljubki obraz. Nasmeh ji je zamrl na ustih.

»Oprostite gospod, zamenjala sem vas z nekim znancom.«

»Nič ne de ... nič ne de ...« sem zamrmral v zadregi.

Odšla je. Gledal sem za njo, ko je izginila v jasni noči kot otroške sanje.

Pomladni dan. Sprehajala sva se z Adrijano po zelenem polju. Prijel sem jo pod pazduho in veselo sva se smejala. Njene roke so bile tanke in uboge, kot roke tistega, ki ni užival mladosti. Gledal sem njen lepi obraz, tako blede je bil, tako nežen in otroški, kot tisti dan, ko sem jo srečal na pločniku.

Gledala je cvetlice, čisto navadne cvetlice; v njeni ulici ni bilo cvetic. Stekla je po travniku, trgala cvetje, ga vtikala v lase in na prsi. Vsa rdeča in utrujena se je zopet vrnila, vsedla se na zeleno travo in začela govoriti ... sanjati ...

Rada bi imela hišico tukaj, kraj gozda, da bi ne videla mesta in bi ji ne bilo treba pozirati tistega prahu, zasmehovanja in boleznij. Rada bi imela lepo hišico z zelenimi okni in verando in pred hišo vrt in na vrtu cvetlice. Za hišo pa naj bi stale visoke vitke ciprese. Tu bi bivala z otrokom, ki bi se igral na vrtu, ona pa bi šivala in ko bi prišel mož utrujen domov, bi mu pripravila večerjo ...

Tiha pomladna noč. Kraj ceste je enolično mrmral potok. Z Adrijano sva sedela ob pšenični njivi. Gledala sva njeno valovanje in poslušala godbo klasja. Ob vsakem kamnu je več kot preveč spominov, odmevov pesmi, ki so donele ob žetvah, lastnih besedah. Vsaka ped zemlje je bila nekoč prizorišče življenjske sile, veselja, hrupnih šal, prekanj in utrujenosti po delu. Nisva se predala takim spominom. Govorila sva, govorila tudi o nepotrebnih rečeh in se smejala. Nenadoma sem ji rekel:

»Adrijana, poročiva se ...«

V hipu se je zresnila. Pogledala me je plaho. Jaz pa sem se spet zazrl v njen lepi blede obraz, ki ga ne bom nikdar pozabil.

»Ne, ne moreva se poročiti,« je odgovorila.

»Zakaj?«

»Ne ljubim te!«

Hudo so me iznenadile njene besede. Pa zakaj je torej hodila z menoj tudi ponoči, zakaj se je pustila poljubljati, če me ni imela rada? V njenem srcu se skriva nekaj drugega, ona laže.

»Adrijana, ni res, ti me ljubiš, reci, da me ljubiš ... Adrijana ...«

»Pa četudi bi te ljubila, kakšno bi bilo najino življenje! Glej, ti bivaš v gorah, kjer ljudje delajo noč in dan in je pravo čudo, da ne umrejo od lakote. Tudi ženske morajo delati kot živina, dokler ne obležijo. Šele tedaj se lahko spočijejo. Ali hočeš peljati tudi mene iz vic v peklo? Poslušaj, bodi pameten. Karabiner Danilo me je prosil, naj ga vzamem. Dobro plačo ima, živel bi dobro in ne bo mi treba delati. Ali si razumel?«

»Adrijana, živel bova v mestu, našel bom delo ...«

»V mestu? Kaj misliš, da bova živel od ljubezni v mestu. Tu nimaš dela, jaz zaslužim malo in potem ...« Vstala je. »Pozabi name. Zbogom, pa pozabi, kar je bilo med nama,« in s hitrim korakom je odšla.

Gledal sem za njo, ko je izginila v noči in preklinjal svojo usodo. Zaprl sem oči in skoraj bi tam zaspal. Ko sem se predramil, je bilo, kakor da bi se bil prebudil v peklu. To je bil tudi v resnici peklo, peklo v človeku, ki se zaveda neuspeha v samoljubnem prizadevanju in ljubezni.

Veter je česal drevje in zvenel v dimniku kakor bučanje orgel. Vsak bršlanov list na zidu zapuščenega pokopališča brez cerkve se mi je zdelo da ponavlja njeno ime, Adrijana ...

Nekega zimskega večera sem vstopil v nizko, zakajeno in umazano krčmo, da bi videl, kako se tam zabavajo naši ljudje. Moške in žene so sedeli za mizami in pred vsakim je stalo žganje. Peli so in kričali. Petje brez besed in melodije se je

dvigalo iz tistih izmučenih, utrujenih postav.

Mlada ženska je stregla tistim ljudem. Oblečena je bila v pisane cunje, obraz ji je bil zardel in topel, oči motne.

»Adrijana, kaj pa ti tukaj?«

Prijela me je za roko in odpeljala na vrt.

»Zelo si se spremenila; nekaj si bila cvetoča, lepa, prava lepota, a sedaj ...«

Iz njenih ust so prihajali hripavi glasovi: »Oženjena sem, s tistim Danilom, saj veš. Komaj sva se poročila, so ga vrgli iz službe, ker se je prezgodaj poročil. Delati pa noče, rajši nas gleda, kako umiramo od lakote. Živela sva v največji revščini, stanovala v neki na pol podrti hiši in jedla, kar je ostajalo drugim. Pred mesecem dni je šel k svojim na obisk, pa se še ni vrnil. Včeraj sem dobila pismo, kjer pravi, da se bo kmalu vrnil, ker je bolan.«

Videl sem njenega moža. Umazan od blata se je opotekal pijan in padal. Ni me poznal. Videl sem ga, kako je stopal z omahujočimi nogami, ves zgrbljen in nadložen, kakor osemdesetletni stari.

Videl sem njo, kako se je pijana vračala domov, videl sem, kaj vse so delali z njo.

Tudi njunega otroka sem videl, ali bolje rečeno — njegov pogreb.

LORENZ MACK: OSEL

Pastir Mirko je pripeljal osla v Babušo na semenj. Storil je to s težkim srcem, zakaj zelo se je bil navadil na žival. »Moraš me razumeti,« je govoril oslu, »če bi ne moralo biti, bi ne storil tega. A pač mora biti.«

Prišli so kupci. Ogledovali so žival z vseh strani, ji pogledali v gobec, obtipavali kite, obtrkavali ledja. Vsi pa so nazadnje nevoljno skimavali z glavami in šli naprej. Pozno popoldne pa je prišel trgovec z olivami Vanesku.

Ogledal si je osla, vtaknil olivo v usta in izpljunil njeno koščico v visokem ložu: »Štiriindvajset tolarjev ti dam pa ne vinarja več,« je rekel.

Mirko je od strahu zaokrožil z očmi. »Smrkavih štiriindvajset tolarjev za do-brega, zvestega osla, to vendar ne mislite resno, gospod?«

Vanesku je žvenkljal s tolarji v hlačenem žepu. »Kaj hočeš, bedak, žival je razvalina,« je rekel in se zakrohotal.

Pastir je od groze vil z rokami nad glavo. »Ne pregrešite se, gospod,« je rotil debelega trgovca, »zlata je vreden.«

»Zakaj pa potem prodajaš zlato?«

Mirko je povsobil oči. »Žensko ljubim, gospod. In štiriindvajset tolarjev stane blago, ki si ga želi. Hočem ji ga kupiti, pa potrebujem denar.«

Trgovec z olivami je imel mehko srce

in ker je bil tudi sam zaljubljen, sta se sporazumela. »Sicer je greh,« je rekel Vanesku, »plačati za to mrho štiriindvajset tolarjev, toda ker ljubiš — s takimi ljudmi imam usmiljenje — dobiš denar.«

Tako je dobil Mirko štiriindvajset tolarjev, Vanesku pa osla.

Minilo je nekaj dni, ko je pastir prisopihal v Vaneskovo prodajalno. »Vanesku, Vanesku,« je tarnal in obupno obračal oči.

»Kaj pa ti je?« se je prestrašil trgovec in požrl olivno koščico.

»Oh, jaz nesrečnež, jaz nesrečnež,« je Mirko vzdihoval in debele solze so mu polzele po licih.

»Nesramno smrdiš po žganju, ničvrednež ti,« je zmerjal Vanesku in si obrisal debele roke v umazan predpasnik.

»Kako bi ne pil,« je tulil Mirko, »pomisli vendar, vara mene in svojega moža!«

»To je zlo,« je zagodrnjal Vanesku in brisal maščobo z brade, »te ženske, te mrhe!« je preklinjal.

»Jaz nesrečnež, jaz nesrečnež, kaj naj storim!« je obupno stokal Mirko.

»Delaj, to je edino, pri čemer se pozabi,« ga je podučil trgovec.

»Kaj pa naj počnem na njivi, gospod,« je vzdihoval Mirko, »mar se naj sam vprežem pred plug, ko pa nimam več osla?«

»No, pa ga kupi nazaj.«

»Mehka postelja, boljše od ovnove kože. Daždbog naj oblagodari Epafrodita.«

Iztok ni vedel, kaj bi odgovarjal. Spoštovanje do modrega starca se je večalo v njem. Zato, ker je prevrnil Huna po tleh, ker sta malo hitreje pojezdila, pa tako plačilo. Vse novo, vse bajno in pravljeno. Segel je še sam po vinu, ugriznil kos pečenke, okusil neznano sadje z bogatega juga. Navečerjala sta se kraljevsko.

»Iztoče, sedaj pa na noge! Nisva prišla v Bizanc, da bi ležala. Povedem te v mesto, da vidiš svet.«

Takoj je poskusil strune na citrah, previdno ubral razglašene in se dvignil.

»Sedaj greva! Poj, kar ti rečem, poslušaj, glej in molči! Ali imaš nož s seboj?«

»Imam, očka!«

»V Bizancu se ponoči večkrat potrebuje!«

Komaj sta prestopila prag, že sta se pojavila sužnja in se vdano ponudila, da ju spremita po mestu. »Samo eden!« velevala Radovan. Izročil mu je plunko in odšel kakor mogočen gospod.

»Kako ti je ime?« se je obrnil Radovan na cesti do sužnja.

»Numida, vaša častitljivost!«

»Dobro, Numida, da te vem klicati.«

Zavili so po ulici proti severu in v nekaj minutah so bili na krasni carski poti, ki se je zvala Osrednja cesta. Ob levi in desni so se dvigale visoke palače

do treh nadstropij. Nad cesto se je svetilo prejasno nebo, posuto z zlatim peskom. Po marmornem tlaku so se zibale nosilnice, pred njimi in za njimi dolge vrste pisanih služabnikov. Vonj iztočnih dišav je polnil zrak. Po sredi ceste so poigravali lepi jezdec na konjih, dvokolesnice, pozlačene in vložene s slonovo kostjo, so hitele med množico. Vse mesto se je zivalo na veliki Konstantinov trg.

Tam so se shajali pod mogočnimi arkadami, nosilnice so se srečavale, zagrinjala odstirala, žarki pogledi so iskali ljubice in ljubimce. Senatorji so modrovali o politiki, trgovci so kovali pogodbe, krog Konstantinovega stebra pa so plapolale grške plamenice in širile čarovno luč in omamen vonj po trgu.

»Le glej, sinko, le glej! Pa ne izgubi se mi!«

Rad bi bil sedel Iztok na kamnitne stopnice in gledal to bogastvo mesta, kikuje iz krvi narodov zlate obročke na roke mehkuznim ženskam, ki strjuje solze barbarov v bisere, da posipa z njimi lase in svilo in škrlat na uživanja trdnih telesih.

Ali to ni bil prostor za Radovana. Sla sta od trga skozi Solzno dolino, trg za sužnje, in od tod proti Zlatemu rogu, kjer so izginile palače, luči ugasnile, preminul omamni duh. Nizke kože, umazane ceste in nazadnje šotori, poležana trava.

(Nadaljevanje sledi)

rekel o psetu: »Moj gost je«, klanjali bi se mu pokorno. Radovan je razumel, kaj se je godilo. Prešerno je sedel na konju in se oziral po služabnikih. Iztok je razjahal kakor drugi spremljevalci. Radovan pa je čakal postrežbe.

Ko je izginila nosilnica v dvorih krasne vile, je naročil Melhior za vsakega Slovena posebnega sužnja. Prijela sta konje za uzde — pri Radovanu je suženj pokleknil in upognil hrbet, da je stopil starec nanj, ko je lezel na tla. Na sužnja se Radovan še ozrl ni. Govoril je z Melhiorom, ki je spremljal tujca do stanovanja. Vedel jih je po krasnem vrtu, od koder se je videlo na morje, v pristanišče trgovskih ladij.

»Hvalite Boga, vsak svojega, Krista, Zevsa, Merkurja, hvalite ga, da vaš gospod še živi.«

Radovan je govoril zelo glasno in se oziral po sužinčadi, ki je šla radovedna za tujcema. Ko so slišali Radovanove besede, so pritisnili vsi za njim in napeto poslušali.

»Hvalite ga, vam pravim! Mrtev bi bil danes vaš gospod, brez glave in telesa, ker bi ga bili že volkovi požrli.«

Med služabniki so vzkipeli glasovi in vzkliki začudenja.

»Naj govori dalje tvoja častitljivost,« je prosil Melhior.

»Bi, ali žejen sem. Povem ti, da sva prebila muke za tvojega gospoda. Jaz še več-

je, ker sem star. Kako bi govoril, morje bi pil, slano morje, tako sem žejen. Muke in pot, to užija.«

Melhior je samo zamahnil, dva sužnja sta razumela in šla hitro po vino. Radovan je pomežiknil Iztoku in rekel: »Zdaj veš, kaj se pravi hoditi z menoj.«

»Govoril bi, kakor sem rekel. Ali povest je dolga. Ne morem. Ta bi mogel, pa ne zna, moj sinko ne zna po vaši! Rečem vam še enkrat: Hvalite Krista, da vaš gospod živi. Toliko je manjkalo — pokazal je na nohtu — »pa bi bil ob glavo.«

Prišli so do lepega poslopja. Melhior jima je odkazal stan, lepo sobo, po tleh marmor, na njem težke preproge iz Perzije.

Tudi sužnja sta že prihitela, vsa postrežljiva, z jedili in pijačo.

Radovan je takoj segel po vrču.

»Povem ti, sinko, tako sem žejen, da bi od slabosti ne mogel leči na te preproge, preden se ne okrepcam.«

Nastavil je in pil, da se mu je cedilo po bradi. Melhior se je poslovil, ostala sta sama v novem domu.

»Pij, Iztoče, pij! To je vino, pri Svarogul Le-to ti odvzame trudnost in ti vlije moči v žile, ah, oh, pij, sinko, pij!«

Z obema rokama je držal vrč in ga zopet nastavil. Nato se je zleknil na mehko preprogo.

Ne zavlačujmo s predajo kmetije!

Gospodarski uspeh družinske kmetije je čedalje bolj odvisen od staranja gospodarja in gospodinje ter doraščanja otrok. Do tega spoznanja prihajamo, ko vidimo, da tujih meznih delavcev družinska kmetija ne dobi, niti jih ne more držati, lastni otroci pa morajo — ker zahtevata sodobna znanost in tehnika v vsakem poklicu kvalificiranega delavca — že v zgodnji mladosti zapustiti delo na kmetiji in se pripravljeni na svoj življenjski poklic. Na kmetiji zgrabi danes za delo le tisti, kateremu oče pozneje kmetijo izroči. Drugi otroci gredo v svet s trebuhom za kruhom.

Nikoli še ni uspeh kmetovanja na družinski kmetiji tako naraščal in padal z dogodki v kmečki družini, kakor raste in pada danes. Dan za dnem srečavamo gospodarje in gospodinje, ki imajo kopico malih otrok, za delo pa takorekoč nobenega človeka. Se oče in mati ne moreta več pomagati, ker sta prestara ali pa sta sploh že umrla. Kolikokrat se potem vsa ljubezen do zemlje, gospodarska sposobnost in dobra volja razbijejo prav na dejstvu, da gospodar enostavno sam ne more opraviti vsega dela skrbno in ob pravem času, ker je za delo sam. Njegova žena pa mu zaradi dela v gospodinjstvu in pri 3 ali več otrokih ne more v potrebni meri pomagati.

Ko v takih prilikah prvi otrok tako daleč doraste, da že lahko prime za plug, vile in koso, se je produktivnost kmetije že tako poslabšala, da jo je mogoče šele čez leta spraviti na potrebno višino. Dosti krat pa vidimo, da taka kmetija sploh ne pride več na noge. Zaradi prekomernega dela pričneta gospodar in gospodinja prežgoda bolehati, kar zlo le še poveča. Menda nikoli in nikjer ni dobival pregovor »Urcu zamujena se ne vrne več nobena« toliko veljave, kakor dandanes po družinskih kmetijah.

Nikoli in nikjer za gospodarski uspeh in za blagostanje družine pravočasna izročitev gospodarstva od očeta na sina ni bila tako odločilna, kakor na današnji družinski kmetiji. Star in v praksi uveljavljen običaj na kmetih je, da se sin poroči in prične ustvarjati družino šele, ko je postal gospodar kmetije. Spričo tega običaja danes ni več vseeno, kdaj oče izroči svojemu sinu ali hčerki kmetijo in kdaj more ta misliti na ženitev in ustvaritev svoje družine, da bo obvladal zemljo in varoval kmetijo, ko oče in mati ne bosta mogla več. Čim prej dobi mladi gospodar krmilo kmetije v roke, tem manjša je danes in bo v bodoče nevarnost stiske na kmetiji in v družini. To nam potrjuje naslednja primera:

Če oče izroči gospodarstvo kmetije sinu med 70. in 80. letom, je sin običajno že dosegel starost 40–50 let, ko šele lahko prične ustvarjati svojo družino. V tem primeru je »mladega« gospodarja in njegovo ženo upravičeno strah pred bodočnostjo. Težka kriza na kmetiji in v družini je neizbežna. Oče in mati mladem paru pri najboljši volji ne moreta več pomagati, ker sta prestara, stalnih kmetijskih delavcev ni in preden bo prvi otrok lahko v znatnejši meri priskočil na pomoč pri delu, bo minulo 15 let. V tem času je takorekoč samo en sam za delo polno sposoben človek na kmetiji. Gospodarski uspeh bo hitro nazadoval, in sicer ne samo v njegovi družini, temveč tudi v družini njegovega naslednika.

Drugače pa je na kmetiji, kjer izroči oče gospodarstvo sinu, ko je star 60–65

let. V tem primeru je sin star okoli 30 let. Ta kmetija ne pride v stisko, da bi ji primanjkovalo ljudi za delo. V prvih 15 letih razbremenita mladega gospodarja in gospodinjo pri delu oče in mati ter jima pomagata premostiti to najtežjo dobo. Po 15 letih pa nadomesti starše mladega gospodarja, ki sta dosegla medtem starost 75 let, pri delu že prvi sin ali hčerka mladega gospodarja ter njegova žena, ki je odrešena bremena materinstva in skrbi za male otroke.

Medtem ko mora v prvem primeru — pri predaji gospodarstva kmetije, ko je dosedanji gospodar star že 70–80 let — mladi gospodar polovico svoje gospodarske dobe delati tako rekoč sam na kmetiji, vidimo v drugem primeru — pri predaji gospodarstva med 60. in 65. letom očetove starosti — da število družinskih delavcev na kmetiji skoraj nikoli ne pade pod 2½ ročne delovne sile. V tem primeru na kmetiji ne pride do stiske, nasprotno taka kmetija lahko brez vseh večjih težav dviga produktivnost skladno z razvojem in možnostmi, ki jih dajeta znanost in tehnika.

Tudi krmnim rastlinam gnojimo izdatno

Pogosto smo mnenja, da krmne rastline ali žito, n. pr. rž in oves v mešanici, ki je namenjeno za zeleno krmno, potrebuje manj hranilnih snovi, kakor pa rž za zrnje. Rž za krmno spravimo z njive vsaj šest tednov do dva meseca prej kot rž za zrnje. Pri tem pa želimo, da bi bujno rasla, da bi dala velik odkos ter obilo beljakovin in škrobnih enot. Da bomo to dosegli, je potrebno, da zdaj v rani pomladi nudimo posevkom, ki smo jih sejali za zeleno krmno, dovolj moči v obliki umetnih gnojil. Kdor tu skopari, varčuje na napačnem mestu. Posevek za krmno mora dobiti najmanj toliko umetnih gnojil, kakor posevek, ki je namenjen za zrnje. Le tako lahko pričakujemo, da bomo imeli rano veliko in dobre krme za pokladanje živini, zemljo pa dobro pripravljeno za naslednji posevek.

Iz teh dveh primerjav sklepamo, da je za ohranjanje naših kmetij in rodbin na lastni zemlji treba odpraviti danes popolnoma zastareli običaj »meni luč, tebi ključ«. Danes in v bodoče mora na njegovo mesto stopiti pravilo, da mora sin prevzeti gospodarstvo kmetije, ko je oče med 60. in 65. letom, sin pa okoli 30 let.

Kakor povsod drugod, tako tudi pri predaji kmetije svojem nasledniku kmečki gospodar ne sme biti sebičen, temveč v svojih odločitvah dalekoviden vsaj za 15 let naprej. Gledati mora, kako bo najbolj pripomogel, da bo ob naraščajoči zahtevnosti človeka in družbe dajala kmetija njegovim otrokom in vnukom potrebno življenjsko osnovo in obstoj. Napačno je, če držimo vajeti na kmetiji do smrti v svojih rokah, kajti s tem povzročimo, da bodo prišli naši vnuki — če že ne družina sina ali hčerke — v stisko, iz katere se ne bodo mogli izkupati. Ne pozabimo, da kmetija ni osebna last, temveč last rodbine. Skrbimo, da bodo naši potomci na njej lahko gospodarili. To je naša dolžnost, ki jo imamo do prednikov, ki so tudi skrbeli, da mi lahko shajamo. Blaž Singer

Struktura kmetijske posesti v premikanju

Švedska šteje 414.400 kmetijskih obratov s 3.890.000 ha kmetijske površine. Po velikosti prevladujejo kmetije od 2 do 20 ha, povprečna švedska kmetija ima ca. 9 ha kmetijske površine. Leta 1945 je na Švedskem delalo v kmetijstvu 22.000 traktorjev, sedanje število pa znaša 125.000.

V naši državi so leta 1951 našli 437.600 kmetij, ki imajo 4.355.000 ha kmetijske površine. Tudi v naši državi prevladujejo kmetije od 2 do 20 ha, povprečno pa ima kmetija 10 ha kmetijske površine. Leta 1946 je število traktorjev v kmetijstvu znašalo 7.344 in je doslej naraslo na okroglo 70.000.

Iz te primerjave vidimo:

- a) da je koncem druge svetovne vojne na Švedskem prišel na vsako 19. do 20. kmetijo en traktor, v Avstriji pa na vsako 59. kmetijo;
- b) da dela sedaj na Švedskem vsaka 3. do 4. kmetija, v Avstriji pa vsaka 6. do 7. kmetija s traktorjem.

Ta razvoj mehanizacije, ki ga je tudi na Švedskem sprožila odselitev kmetijskih delavcev v druge poklice, ima za posledico, da propade letno ca. 5000 kmetij med 2 in 5 ha kmetijske površine, ker kmetija ljudem, ki na njej delajo, ni več v stanju dati zasluzka, ki bi bil v skladu z zaslužkom v drugih poklicih. Na švedskem si država močno prizadeva, da bi iz propadajočih malih ustvarila tako imenovane standardne kmetije z več kot 20 ha kmetijske površine, ki jih ob razpoložljivih strojih lahko uspešno obdela 1 družina. Za nakup zemlje daje kmetijam do velikosti 30 ha proti 3,5 % obresti dolgoročno posojila za 30 let. Vsakemu kmetu je dovoljeno, da z istimi obrestmi obremeni kmetijo s hipoteko do 60 % vrednosti kmetije. Proti istim obrestim je mogoče za dobo 30 let dobiti posojila za komasacijo, osuševanje in kultiviranje zemljišč, zboljšanje gospodarskih poslopij, gradnjo gnojilišč in silosov ter za racionalizacijo dela.

In pri nas, kjer gre razvoj na vasi sliče švedskemu razvoju?

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Revmatično vnetje sklepov je zelo nevarna bolezen

To bolezen običajno imenujemo revmatično vnetje sklepov, vendar je pravilnejše ime zanjo revmatična mrzlica, ker pušča okvare predvsem na srcu in ožilju.

Posledice bolezni so mnogo nevarnejše, kot mnogi mislijo in imajo za posledico polovico vseh srčnih bolezni. Mnogi tisti, ki prebole revmatično mrzlico, morajo zaradi srčne funkcionalne nesposobnosti zapustiti svoje delovno mesto in oditi predčasno v pokoj. Povzročitelj bolezni zaenkrat še ni točno znan. Bolezen se širi predvsem v zgodnjem pomladnem času. Posamezni primeri pa se najdejo tudi prek poletja, jeseni in seveda tudi pozimi. Večkratni prehladi, prepihi, vlažna stanovanja, duševni konflikti in še mnogi drugi so vzrok revmatične mrzlice. Po ozdravitvi organizem za v bodoče ne postane nesprejemljiv za to bolezen (imun), kot na primer po prebolelih ošpicah, ampak se sprejemljivost še lahko poveča.

Bolezen se začne z utrujenostjo, pobotostjo in lažjim vnetjem žrela, kar lahko traja tudi do 14 dni. Nato sledi vnetje sklepov, navadno kolenskih in skočnih, kar spremlja visoka temperatura do 39 stopinj Celzija in močno znojenje z značilnim kiselkastim vonjem. Sklepi otečejo, pordečijo, in so zelo občutljivi za pritisk. Pri najmanjšem premiku občuti bolnik hude bolečine. Značilno je, da oteklina na sklepu poneha skupno z vročino, ki pa zopet kmalu narašča in otečejo še drugi sklepi.

Bolezen lahko traja tudi več tednov. Bolnik je bled in na splošno zelo prizadet. Revmatična mrzlica pušča posebno pri

otroci posledice v obliki vnetja srčnih zaklopk. Redkeje se razvije vnetje osrčnika in rebrne mreže.

Nekega bolnika zdravimo predvsem s tem, da ga skrbno negujemo in mu nudimo tekočo, lahko prebavljivo hrano. Vnete sklepe, ki naj začasa boleznimi mirujejo, mu obvijamo z vato. Zdravnik mu predpiše preparate salicilne kisline, ki jih moramo dajati vedno po jedi, da preprečimo želodčne težave.

V zadnjem času so dosegli lepe uspehe z vbrizgavanjem ekstraktov skorje nadledvične žleze in velikimi dozami vitaminov C.

Ko pada temperatura in izginejo bolečine v sklepih, mora bolnik najmanj še

tri tedne mirovati v postelji. Tudi takrat mu dajemo sredstva proti vročini.

Pod zdravniško kontrolo mora biti vsak bolnik, ki je prebolel revmatično vnetje sklepov, zaradi posledic na srcu najmanj še eno leto. Po popolni ozdravitvi je priporočljivo zdravljenje v toplicah, združeno z masažo, lahko telovadbo in sončenjem.

Revmatično vnetje sklepov se neredko kdaj pojavi tudi pri otrocih. Zaradi težkih in včasih usodnih posledic, ki jih ta bolezen zapusti, moramo posebno pri otrocih biti zelo pozorni in ob najmanjšem sumu te bolezni iskati zdravniško pomoč, da otrok ne bo revež morebiti tudi po naši krivdi.

Skrbimo za zdravje oči

Da bomo naše oči ohranili čim bolj zdrave in preprečili okvare, moramo skrbeti, da bo stanovanje dovolj svetlo. Marsikatera gospodinja misli, da bo več prihranila, če bo imela v stanovanju slabše žarnice. A stroški za luč niso tolikšni, da bi bistveno vplivali na proračun gospodinjstva, medtem ko bomo imeli zaradi slabe svetlobe težave z očmi. Morda bi bilo vredno omeniti nekaj o jakosti žarnic v posameznih stanovanjskih prostorih. Najbolj bomo osvetlili dnevno sobo, kjer bomo imeli eno 100 ali 120 svečno žarnico, ali pa več šibkejših žarnic z enako skupno močjo. V kuhinji je priporoč-

ljiva ena 100-svečna ali pa dve 40-svečni žarnici, ki jih prižigamo po potrebi, se pravi nad štedilnikom, pri mizi itd. Sploh je bolje v prostoru, kjer se združujemo najdlje, več svetilk, ki jih prižigamo po potrebi. Prostor, kjer čitate, mora osvetljevati povprečno 60 svečna žarnica. Luči naj bodo tako razporejene, da ne ščemijo oči.

Ako se bomo ravnali po teh nekaj navodilih, bomo ohranili morebitne okvare in neprijetnosti z našimi očmi, ki predstavljajo neprecenljivo bogastvo za vsakega človeka.

Krmni kvas tudi za govejo živino

Poleg redilnih lastnosti za pospeševanje rasti krmnemu kvasu čedalje bolj pripisujejo tudi zdravilne lastnosti.

Tele, ki je kljub dobri krmi slabo uspevalo in bilo poparjeno, se je po dodatku nekoliko krmnega kvasu k napoju hitro oživilo in postalo dobra telica.

Krava, ki je bolehal na mehkostnosti in je zaradi tega hirala in zgubljala mleko kljub temu, da je dobivala žitni zdrob s krmnim apnom, se je potem, ko je par dni dobivala v napoj krmni kvas, pričela popravljati. Po 14 dneh je imela stari apetit, ni več šepala; pričela se je spet rediti in dajati več mleka.

Nemci plačujejo za popravilo Hitlerjevih zločinov

O uničevanju Judov v Nemčiji za časa Hitlerjeve vladavine je bilo v zadnjem času objavljenih več temeljitih razprav. Preden se je Hitler lotil sistematičnega uničevanja, je v Nemčiji živelo 600.000 Judov; po vojni jih je ostalo samo še 15.000. Okoli 300.000 se jih je pred pokolom rešilo z begom, ostale pa so Hitlerjevci odpeljali in pobili. Danes živi v Zahodni Nemčiji 17.000 Židov. Nekateri pisci domnevajo, da živi danes v Zahodni Nemčiji še nadaljnjih 15.000 Judov, ki pa se niso prijavili uradnim židovskim verskim občinam. Ker gre po večini za zelo stare ali pa mlade ljudi, se Judje množijo razmeroma zelo počasi. Njihovo število naraste letno približno za 1000. V Berlinu, kjer je pred preganjanjem štela judovska občina 180.000 ljudi, ni danes niti ene judovske restavracije, ki bi kuhala po judovskih verskih določbah.

Gospodarska škoda vsled nedograditve predora pod Ljubeljem

Za razvoj motoriziranega turističnega prometa med našo deželo in sosedno Jugoslavijo so velika ovira hude vzpetine na cestah, ki povezujejo obe deželi preko Jezerskega sedla, Ljubelja in Korena. Posebno trd oreh za avtomobiliste in motocikliste predstavljajo strmine, ki jih je treba premagati na vožnji čez Ljubelj. Prav ta cesta pa je najkrajša zveza med središčem naše dežele in cestnim omrežjem sosedne države.

Ze večkrat je bilo slišati o pripravah za dograditev predora pod vrhom Ljubelja. Na jugoslovanski strani so že večkrat izrazili pripravljenost za izvedbo gradbenih del, na naši strani pa baje ni na razpolago potrebnih denarnih sredstev za dograditev in adaptacijo poldruga kilometra avstrijske polovice nedokončanega predora. Njegova izgraditev ne bi koristila samo tujskemu prometu sosedne dežele, marveč bi bila tudi naša dežela za številne tujce še bolj privlačna, če bi jim med letovanjem ali po dopustu na Koroškem nudila tudi možnost lažjega in hitrega prehoda še za krajši ali daljši obisk turističnih krajev in lepote onstran Karavank.

Celovška Volkszeitung za to sicer nima razumevanja, saj je še pred nedavnim trdila, da bi naša država ne imela nobene koristi od dograditve ljubeljskega predora in da zato ni mogoče zahtevati, da bi investirala denarna sredstva v te svrhe. Vendar je dunajski list »Weltpresse« te dni opozoril prav na gospodarsko škodo, ki nastaja naši državi s tem, da se z dograditvijo ljubeljskega predora odlašaja, da grozi predoru razpad in da se vsled vlage v njem rahljajo in krušijo skale, ter zaključuje: Z majhnimi sredstvi pa bi bilo mogoče ta predor popraviti in tako izgraditi, da bi lahko zmogel ves promet čez Ljubelj. Avtomobilisti bi si lahko prihranili peklensko strmino, poleg tega pa bi bil prehod možen tudi pozimi ko leži ob mejnikih zgoraj na sedlu do štiri metre snega.

Med Francijo in Italijo odpravljeni potni listi

Med Francijo in Italijo je bil v Parizu podpisan sporazum, po katerem bodo turisti lahko potovali brez potnega lista obojestransko v eno izmed teh držav. Za potovanje bodo zadostovale osebne izkaznice in dovoljenja, ki jih bodo v Italiji izdajali policijski uradi in bodo veljavna eno leto.

Vse te velikanske zločine mora sedanja Nemčija vsaj delno popraviti.

Tako pomaga nemška vlada s financiranjem in podporami pri zidavi in obnovi židovskih sinagog, ki so jih nacisti požgali 300. Vsak Žid, ki je bil v koncentracijskem taborišču, prejme od države 150 mark (okoli 900 šilingov) za vsak mesec, ki ga je preživel v taborišču. Vsak Žid, ki se vrne v Nemčijo, prejme od države podporo 6000 mark (36.000 šilingov). Razen tega mu državne oblasti pomagajo tudi pri iskanju službe in stanovanja. Ako se loti kakršne koli trgovine, obrti ali industrije, mu da država posojilo. Zahodna Nemčija se je s posebno pogodbo z Izraelom obvezala, da bo izraelski državi dobavila za 822 milijonov dolarjev blaga v 12 letih; odškodnina raznim žrtvam nacizma bo dosegla okoli eno milijardo 500 milijonov dolarjev (okoli 37.500.000.000 šilingov).

Propaganda za koroški velesejem v Ameriki

Ameriški Department of Commerce izdaja gospodarski list, katerega vsebino redno ponatiskuje večina ameriških trgovinskih listov. List ni samo najbolj razširjen v Združenih državah, temveč tudi v mnogih drugih pokrajinah sveta, kjer so zastopani ameriški gospodarski interesi. V ameriških krogih je znano, da v listu poročajo le o pomembnih in resnih podjetjih.

Za vso Avstrijo je pomembno, da je list v izdaji z dne 5. marca t. l. prinesel daljši članek o koroškem velesejmu in avstrijskem lesnem sejmu. Poleg drugega

je objavil tudi nekatere tehnične podatke, kakor prijavni termin za razstavljalce, pogoje najemnin za prostore itd. Sledila je ugodna ocena koroškega velesejma, posebno lesnega sejma in splošno poročilo o uspehih lanske največje gospodarske prireditve na Koroškem.

Lani se je pri koroškem velesejmu prvič oglasila neka ameriška tvrdka v okviru lesne industrije. Objava v uglednem ameriškem gospodarskem listu lahko koristi podvigu prekooceanskih prijav za koroški velesejem 1957.

Devizni tečaji Narodne banke

Dne 9. aprila je avstrijska Narodna banka plačevala za 1 ameriški dolar 25.65 šilinga, za 1 kanadski dolar 26.63 šilinga, za angleški funt 69.36 šilinga, za 100 švicarskih frankov 598.42 šilinga, za 100 francoskih frankov 6.33 šilinga, za 100 nemških mark 603.28 šilinga, za 100 italijanskih lir 4.09 šilinga. Prodajala pa je 1 ameriški dolar po 26.05 šilinga, 1 kanadski dolar po 27.03 šilinga, 1 angleški funt po 70.44 šilinga, 100 švicarskih frankov po 607.78 šilinga, 100 francoskih frankov po 6.43 šilinga, 100 nemških mark po 612.72 šilinga, 100 italijanskih lir po 4.15 šilinga.

CIRCUS FESTIVAL
KRONE-Festival
BELJAK

FESTIVAL V BELJAKU

samo do nedelje, 14. aprila - dnevno ob 15. in 20. uri

- 720 kostumov v vrtincu luči in barv
- Najboljši artisti sveta
- Edinstven prikaz cirkusa v prvi svetlobno-stekleni maneži sveta

Zagotovite si vstopnice pravočasno, ker smo že tedne razprodani
Otroci pod 12 let pri vseh predstavah polovične cene
Predprodaja: Knjigarna Heuss & Schleifer, Beljak, tel. 47-00
pri blagajnah cirkusa, tel. 42-22
in pri blagajniškem vozu ob kolodvoru

KRONE

NAJVEČJI CIRKUŠKI DOGODEK SEDANJOSTI

OD 16. APRILA V CELOVCU
na velesejskem prostoru

Francozi za alkohol

Francozi so minulo leto izdali za alkoholne pijače sedemkrat več, kakor za gradnje stanovanj in dva in polkrat več, kakor za šole.

Velika izbira sadnih dreves v drevesnici ing. Marko Polcer, p. d. Lazar, Št. Vid v Podjuni

Južno sadje
izborna vina
suho sadje za pecivo

Karl Prinčič
CELOVEC — KLAGENFURT, Sternallee

Gummi-Berger

Celovec, tel. 45-23
Kardinalplatz 11 Benediktinerplatz 10

Gumijasti izdelki vseh vrst, predmeti iz plastičnih snovi, dežni plašči, plašči proti prahu, gumijasti škornji in čevlji, igrače, namizna pokrivala in zaves, gume za avtomobile, kopalne potrebščine

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00 20.00, 22.00.

Vsakodnevne oddaje: 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 12.02 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert — 18.00 Sami šlagerji — 19.05 Dober večer dragi poslušalci — 19.30 Odmev časa.

Sobota, 13. april:

5.35 Alpski zvoki — 8.45 Širni pisani svet — 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 14.30 Pozdrav nate — 15.30 Mesto in dežela. Naša časovna slika — 17.10 Odlični izbor — 19.05 Muzikalično igranje — 20.30 Loterija humorja — Pester večer.

Nedelja, 14. april:

6.10 Ljudska glasba — 7.25 S pesmijo pozdravljamo in voščimo (slov.) — 8.05 Oddaja za kmete — 9.00 Glasba v nedeljo dopoldne — 11.10 Veselo petje — veselo igranje — 13.00 Operni koncert — 13.45 Ljudske pesmi iz Štajerske — 14.30 Pozdrav nate — 16.15 Prenos s nogometne tekme Avstrija — Švica — 19.00 Športna poročila — 20.15 Kmečki koledar. Iz ljudskega življenja.

Ponedeljek, 15. april:

5.35 Alpski zvoki — 8.45 Zapiski iz domovine — 14.00 Poročila, objave. Samospevi (slov.) — 15.30 V veseli družbi — 16.00 Kaj je na moderni umetnosti modernega — 18.45 Singer: Problemi rentabilnosti vzreje mlade živine (slov.) — 19.15 Od plošče do plošče — 20.16 Srečanje v ponedeljek zvečer.

RADIO PROGRAM

Torek, 16. april:

5.35 Godba na pihala — 8.45 Zdravniška umetnost in volja do zdravljenja — 14.00 Poročila, objave. Zdravniški vedež: Zrak in zračni tlak (slov.) — 15.30 Glasba iz filmov — 19.15 Lepe žene iz 1001 noči — 20.16 Franc Schmidt: „Knjiga s sedmimi pečati“ oratorij.

Sreda, 17. april:

5.35 Alpski zvoki — 8.45 Iz ženskega sveta — 14.00 Poročila, objave. O velikonočnih običajih na Koroškem (slov.) — 14.30 Napovedovalci vremena med živalmi — 16.00 Iz raziskovalnega dela visokih šol — 16.40 Oddaja za žene — 17.35 Lepo popoldne želi Jaro Schmied s svojim orkestrom — 18.15 Pesmi in glasba iz Koroške — 18.45 Za ženo in družino (slov.) — 20.16 Melodije od Hansa Löhra — 21.00 Pošta vabi.

Četrtek, 18. april:

5.35 Kmečka godba — 8.44 Medigra — 14.00 Poročila, objave — Finžgar: Velika noč, Bere H. Hartmann (slov.) — 14.30 Letni časi v liriki svetovne literature — 16.00 Zborovska glasba — 19.00 Baročna glasba — 20.15 In prihaja ura — 20.45 Štiri zborovska dela v. Verdija.

Petek, 19. april:

5.35 Orgle v ritmu — 9.00 Komorni koncert — 14.00 Poročila, objave. Človek, glej dejanje tvoje... (literarno-glasbena oddaja, slov.) — 17.10 Kulturna poročila — 17.15 Popoldanski koncert — 19.00 Komorni koncert radia Celovec — 20.15 Pasijska igra od Karla Schönherra.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 13. april:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 8.05 Operetne melodije — 8.40 Pisan spored slovenskih narodnih pesmi — 9.30 Lepe pesmi — znani napravi — 10.10 Za vsakogar nekaj — 12.00 Dela jugoslovanskih avtorjev — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.15 Božo in Miško ter Vaški kvintet — 14.20 Zanimivosti 14.35 Voščila — 15.40 Nove knjige — 18.00 Okno v svet — 18.45 Jezikovni pogovori — 20.00 Zabavni sobotni večer.

Nedelja, 14. april:

6.00 Vesel nedeljski jutranji pozdrav — 7.35 Z zabavnimi melodijami v prijetno nedeljsko jutro — 9.27 Dopoldanski spored slovenskih narodnih in umetnih pesmi — 10.15 Pokaži kaj znaš — 12.10 Opoldanski glasbeni spored — 13.30 Za našo vas — 14.00 Poslušalci voščijo in čestitajo — 18.26 Melodije za dobro voljo — 20.00 Malo od tu in malo od tam.

Ponedeljek, 15. april:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.20 Naš jedilnik — 11.35 Nekaj pesmi in plesov iz raznih krajev Jugoslavije — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.15 Novosti iz arhiva zabavne glasbe — 14.35 Naši poslušalci voščijo in čestitajo — 16.00 V svetu opernih melodij — 17.30 Zabavna in plesna glasba — 18.00 Kulturni pregled — 18.15 Avenikove melodije — 20.00 Simfonični koncert.

Torek, 16. april:

5.00 Dobro jutro, dragi poslušalci — 7.10 Zabavni zvoki — 8.05 Koncert pihalne godbe — 8.40 Igrajo mali zabavni ansamblji — 10.10 Od melodije do melodije — 11.15 Za dom in žene — 12.00 Slovenske narodne poje Planinski oktet, vmes igrajo Veseli planšarji — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.30 Pester spored opernih melodij — 14.20 Zanimivosti — 14.35 Voščila — 17.10 Zabavna in plesna glasba — 18.00 Športni tednik — 20.00 Poje Ljubljanski komorni zbor.

Sreda, 17. april:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 11.00 V narodnem tonu za prijetno predpoldne — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.15 V vselem tonu — 13.30 Srbske narodne — 14.35 Naši poslušalci voščijo in čestitajo — 15.40 Utrinki iz literature — 16.00 Koncert po željah — 18.00 Slovenske umetne in narodne pesmi — 20.00 Odlomki iz opere „Boris Godunov“.

Četrtek, 18. april:

5.00 Dobro jutro, dragi poslušalci — 7.10 Zabavni zvoki — 8.30 Od predklasične do impresionizma — 10.10 Odlomki iz francoskih oper — 11.00 Pesmi za naše male — 12.30 Kmetijski nasveti — 12.40 Veseli godci igrajo domače poskočnice — 13.30 Popularne melodije — 14.35 Voščila — 17.10 Zabavna glasba — 18.00 Družinski pogovori — 20.00 Javni četrtkov večer domačih pesmi.

Petek, 19. april:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 11.00 Za dom in žene — 11.10 Dopoldanski operni spored — 12.00 Nekaj narodnih in poskočnih melodij — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.15 Pisan spored zabavnih melodij — 14.35 Voščila — 15.40 Utrinki iz literature — 17.10 Za športnike — 18.15 Slovenske narodne pesmi — 20.00 Izbrani listi iz programske glasbe.